

TREBALL SOBRE L'ÚS DIDÀCTIC DE DOCUMENTS D'ARXIU

***ARXIU I FONTS PRIMÀRIES. BENVOLGUT
CARLES RAHOLA.***

Autors:

Ionela-Giorgiana Miu

Francesc Montero Araque

Irina Puigblanqué Rifà

Noemí Torralba Barluenga

Ariadna Trabal Blanch

Aquest treball ha estat premiat amb l'accessit del *Premi M. Antònia Figuerola a treballs de recerca històrico-geogràfics amb aplicació didàctica per alumnes de primària, secundària i batxillerat*, en la seva cinquena edició, curs 2016-17. Premi convocat per la Fundació Pedagògica El Brot, de Sant Joan Despí.

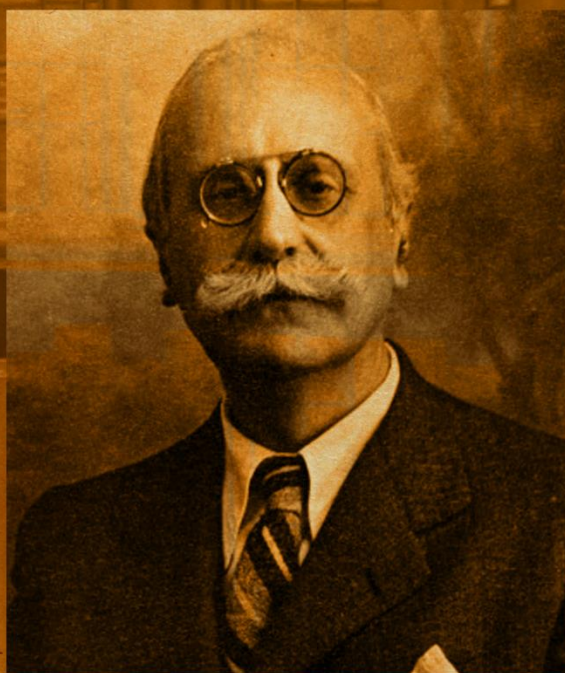
Estudis de Mestre/a d'Educació Primària

Assignatura: Ciències Socials 2 (3101G03023)

Professora: Dra. Rosa M. Medir Huerta

Curs: 2016-17

Benvolgut Carles Rahola

**Una proposta didàctica
a partir de la correspondència
de Carles Rahola**

Agraïments

A la Biblioteca del campus Barri Vell per a la seva atenció i disponibilitat.

A l'Arxiu Històric de Girona, pel seu assessorament i guia a l'hora de treballar amb fonts primàries.

A Rosa Maria Medir, professora de Ciències Socials de la Universitat de Girona, pels seus consells i motivació a presentar-nos a la 5a edició del Premi Maria Antònia Figuerola.

Índex

1. Introducció.....	1
2. Descripció de l'arxiu	3
3. Proposta didàctica amb fonts primàries:.....	8
3.1 Carles Rahola.....	8
3.2 Justificació dels documents triats	11
3.3 Els documents	12
2.4 Objectius didàctics.....	46
2.5 Continguts que apareixen a la proposta	46
3.6 Disseny de les activitats d'ensenyament i aprenentatge	48
4. Referències bibliogràfiques	67
5. ANNEXES.....	69

1. Introducció

Aquest treball s'ha realitzat dins el Mòdul Ciències Socials 2 del títol de Mestre/a d'Educació Primària de la Universitat de Girona. El mòdul s'imparteix a 4t curs, amb 4 crèdits ECTS, i reuneix els continguts fonamentals de la didàctica de la història i del patrimoni. En l'actual pla d'estudis, la totalitat de crèdits destinats a la didàctica de les ciències socials són 10 ECTS (els restants 6 crèdits es cursen a 2on curs i es dediquen fonamentalment a la didàctica de la geografia i de la ciutadania). No es compta amb cap menció del títol especialitzada en les ciències socials.

Considerem, per tant, minsa, la presència de la didàctica de les ciències socials en el estudis de Mestre/a. Pensem que es contextualitza en un declivi general de les humanitats a tots els nivells de l'ensenyament, però també a un llarg període – inacabat encara- de discussió intel·lectual sobre el tractament del medi a l'educació primària (les discussions entre un únic medi globalitzat o bé una visió separada de les ciències socials i de les ciències experimentals). Les lleis educatives, amb el consegüent desconcert del professorat, van canviant, alternativament, de posició.

Una de les finalitats del Mòdul Ciències Socials 2 és aconseguir trencar l'apatia que sovint els estudiants universitaris demostren per les Ciències Socials; actitud que ve donada, en molts casos, per llargs períodes d'escolaritat amb mètodes exclusivament transmissors, desenvolupant una història cronològica, amb un currículum tancat, on els continguts venen donats i acabats, on l'estudiant no ha pogut experimentar la tasca de recerca de l'historiador.

En aquest context, una de les pràctiques – treball que es realitzen dins l'assignatura és reconèixer i valorar les fonts primàries i secundàries de la història i, especialment, mostrar com a partir de les fonts del passat (objectes, restes, testimonis orals, documents escrits, documents visuals, etc.) podem desenvolupar unes ciències socials de tipus competencial, mostrant i portant a la pràctica la tasca pròpia de l'historiador, a través del seus procediments i mètodes. Per aquesta pràctica – treball es posa en valor la relació entre els arxius –equipaments patrimonials- i l'educació escolar. Una relació que va prenent força en el nostre país, a través dels serveis didàctics dels arxius, però que ens porten anys per endavant les experiències en molts països europeus (Tribó, 2005).

Diferents autors, especialistes en didàctica de les ciències socials, fa anys que defensen, expliquen i descriuen la importància de la didàctica amb les fonts directes de la història, siguin de tipus més documental -i per tant situades als arxius- o de tipus objectes i restes arqueològiques (Bardavio y González, 2003; Feliu y Hernández, 2011; Medir, 2013; Santacana, 2005; Tribó, 2005). Considerem aquesta línia de treball com a imprescindible per a realitzar innovació educativa en les ciències socials. Aquest treball en vol ser una modesta aportació. D'una banda, acosta dos equipaments culturals –i patrimonials- de fora de l'escola (un Arxiu i una Biblioteca) al món escolar; de l'altra, proposa una tasca per treballar les fonts primàries a l'aula, al mateix temps que queden diferenciades el que són fonts secundàries. La importància del treball metodològic, dels procediments propis de la recerca històrica s'hi fan presents. I al mateix temps, ens acosta a la figura d'un personatge cabdal de la nostra història contemporània, un d'aquells que no tenen cabuda en els llibres de text escolars. Per totes aquestes característiques, pensem que la proposta didàctica que presentem, dirigida al Cicle Superior de l'educació primària, és un exemple de la línia a seguir en les classes de ciències socials.

2. Descripció de l'arxiu

ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT

L'Arxiu Històric de la Ciutat, situat a la placeta de l'Institut Vell, és la unitat d'informació de l'Arxiu Municipal de Girona (AMGi) encarregat de gestionar i preservar tota la documentació que ha produït l'Ajuntament de Girona al llarg dels segles com a institució de govern de la Ciutat, sobretot a partir del segle XIV, i que han estat conservats per tal de deixar constància i testimoni de l'actuació municipal. No obstant això, també exerceix la funció de vetllar per la recuperació del patrimoni documental vinculat al municipi de Girona per raons socials, econòmiques, culturals, etc. Per aquest motiu, també acull documentació de particulars (arquitectes, metges, fotògrafs, artistes, etc.), d'empreses i d'altres organismes i associacions que han volgut preservar el seu patrimoni documental mitjançant aquest servei municipal.

Així doncs, les seves funcions són:

- Acollir i gestionar els documents que, prèvia avaluació i selecció, han estat conservats per tal de deixar constància i testimoni de l'actuació municipal.
- Custodiar els fons i les col·leccions documentals de particulars, entitats i organismes vinculats a la ciutat de Girona.
- Orientar els usuaris en la recerca documental.
- Preservar la informació històrica sobre esdeveniments, personatges, institucions i llocs de Girona.
- Organització i col·laboració en exposicions de difusió de la documentació.
- Col·laboració en activitats de difusió i formació entorn de la documentació.
- Identificació, datació i transcripció de documents antics.
- Visites concertades per a escoles, grups i públic especialitzat.

A més, un cop l'any l'arxiu organitza cicles de conferències temàtiques sobre la història de la ciutat, com "Ensenyar i aprendre. Mestres i estudiants a la Girona del segle XX", realitzada el 2010.

L'AMGi també disposa d'una biblioteca especialitzada a les dependències de l'Arxiu Històric de la Ciutat, amb seccions d'hemeroteca i publicacions específiques sobre la ciutat de Girona, la història i evolució de la imatge fotogràfica i audiovisual, i també la d'arxivística. La col·lecció comprèn publicacions des del segle XV fins a l'actualitat.

L'EDIFICI

L'edifici on està ubicat actualment l'Arxiu Històric de la Ciutat de Girona, situat a la Placeta de l'Institut Vell, és l'antic Convent de Sant Antoni que va ser construït durant el segle XVIII i durant el segle XIX es va convertir en l'Institut de Girona.

FONS DE L'ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT

Fins a l'any 1983, l'Arxiu Històric Municipal de Girona no havia comptat mai amb un instrument de descripció que mostrés tot el seu important fons de caràcter històric

degut a la gran quantitat de documentació. En aquest sentit, cal fer esment d'un índex per matèries que va començar l'Arxiver-Secretari Julián de Chía, que conté nombroses remarques de fets puntuals de la història de la ciutat, i que eren les notes que ell extreia del Manual d'Acords, mentre duia a terme la seva tasca personal d'investigació.

Per altra banda, també convé esmentar que el Dr. Lluís Batlle va fer una breu relació de les principals sèries de l'arxiu, que va permetre tenir una idea de la documentació històrica que hi havia a l'Ajuntament. També cal destacar, que durant el s. XX, el fons original de l'Ajuntament es va veure incrementat enormement per l'adquisició d'un important fons d'obres públiques de les comarques gironines, de diversos llibres editats a Girona en els segles XVIII i XIX, de fotografies de la ciutat procedents de particulars, i de nombroses donacions.

Finalment, el 1983 Ramon Alberch i Fugueras va realitzar una guia-inventari, on s'especifiquen tots els fons i documents que trobem a l'arxiu.

Fons d'institucions públiques

- Ajuntament de Girona (1144 – 2005)
- Ajuntament de Palau-sacosta (1860 – 1963)
- Ajuntament de Sant Daniel (1862 – 1963)
- Ajuntament de Santa Eugènia de Ter (1826 – 1963)

- Junta de Reials Obres (1716 – 1789)
- Taula de canvi (1537 – 1714)

Fons d'institucions religioses

- Convent de Sant Domènec (1412 – 1652)

Fons d'entitats i associacions

- Assemblea de Catalunya a Girona (1971 – 1977)
- Assemblea Permanent per a la Llibertat dels Independentistes Catalans Detinguts (1992 – 1994)
- Associació de Veïns de Pedret Nostra Senyora del Pilar (1979 – 1999)
- Associació "La Caridad" (1910 – 1945)
- Círculo Artístico de Gerona (1947 – 1977)
- Premis Literaris de Girona - Fundació Prudenci Bertrana (1967-)

Fons d'activitats personals i/o professionals

Família Audouard (1867 – 1960), Pau Audouard i Deglaire (1879 – 1910), Joan Barber i Garriga (1916 – 1934), Barber-Pereferrer (1916 – 1928), Joan Basseda i Casas (1840 – 1860), Carles Batlle i Ensesa (1910 – 1930), Emili Blanch i Roig (1897 – 1996), Família Boschmonar (1910 – 1922), Joaquim Botet i Sisó (1846 – 1917), Josep Bronsoms i Nadal (1877 – 1990), Josep Buil i Mayral (1950 – 1980), Família Calderó (1523 – 1934), Joan Clota i Prat (1909 – 1996), Joaquim Curbet i Hereu (1976 – 1984), Jordi Gibert i Gibert (1920 – 1999), Ricard Giralt i Casadesús (1884 – 1970), Josep Granés i Hostench (1959 – 1965), Josep Jou i Parés (1892 – 1968), Joan Masó i Valentí (1922 – 1963), Santiago Masó i Valentí (1878 – 1960), Pelagi Negre i Pestells (1600 – 1986), Josep M. Pagès i Vicens (1896 – 1981), Josep Pascual i Prats (1854 – 1931), Joan Pereferrer i Mateu (1916 – 1974), Joaquim Puigvert i Pastells (1954 – 1985), **Carles Rahola i Llorens (1881 – 1939)**, Narcís Roure i Figueras (1865 – 1951), Joan Sabench (1961 ca. – 1989), Narcís Sans i Prat (1941 – 1986), Moisès Tibau i Pell (1982 – 1985), Francesc Torres Monsó (1940 – 1999), Amis Unal d'Ala (1864 – 1913), Octavi Unal i Anchelergues (1920 – 1983), Emili Unal i Ricoma (1906 – 1950), Antoni Varés i Martinell (1930 – 1965) i Josep Vila i Burch (1880 – 1955).

Fons d'establiments comercials i empreses

Hermanos Bech de Careda (1872 – 1966), Bech de Careda, SL (1943 – 1966), Empreses Clota (1869 – 1998), Compañía de Ferrocarril de Olot a Gerona (1879 – 1984), Ferrocarril Económico de Olot a Gerona (1909 – 1939), Ferrocarril Olot-Girona (1883 – 1984), Ferrocarriles Españoles de Vía Estrecha (FEVE) (1963 – 1969), Foto

Lux (1915 – 1988), Fotografia Unal (1867 – 1983), Immobiliària Clota (1869 – 1998), Impremta Masó (1901 – 1991), Merceria Vídua d'Albert Pla (1920 ca. – 1971), The Olot and Gerona Railway Company Limited (1891 – 1909), Pizzeria el Caprici (1984 – 1994), Promotora Olot, S.A. (Proolot) (1960 – 1996), Pub Nou Novecent (1977 – 1990), Radio Cadena (Girona) (1988 – 1991), Renta Garrotxa, SA (1959 – 1987), Rimbaud i Blanch, Arquitectes (1939 – 1988), Salvatella advocats (1971 – 1987), Taxis Feliciano Clota (1931 – 1961), Televisió de Girona (1986 – 2005) i La Voz de Gerona (1965 – 1988).

3. Proposta didàctica amb fonts primàries:

3.1 Carles Rahola

A Cadaqués, el 28 de juny de l'any 1881, naixia el cinquè fill de Ferran Rahola i Verdaguer i Carolina Llorens i Palou, anomenat Carles Rahola i Llorens. Tres anys després del seu naixement, la família va establir-se a la ciutat de Girona, on van fixar la seva residència de forma definitiva.

Carles Rahola va estudiar l'educació primària a l'escola de Sant Narcís i a l'acadèmia del pedagog Josep Dalmau Carles. Tanmateix, el nivell econòmic del qual disposava la família van impedir que pogués cursar el batxillerat i els estudis superiors. Tot i això, va omplir aquest buit adquirint coneixements per si mateix, ja que no podia obtenir-los per vies acadèmiques oficials i formals, proclamant-se d'aquesta manera com un tenaç autodidacte i demostrant un gran interès per la lectura i l'estudi. En aquest sentit, des de ben petit va manifestar una gran estima pels llibres, l'art i el coneixement de la natura.

El 1896, el seu pare va instal·lar a la plaça del Vi de la ciutat una impremta regentada pel seu germà Dàrius, un establiment que, als catorze anys, fou el primer lloc de treball de Rahola. De la mateixa manera, dos anys més tard, Rahola va començar a treballar com a taquígraf a la Diputació de Girona, on treballaria també, fins al dia de la seva mort. En aquest lloc de treball va anar ascendint de categoria fins a l'any 1932 que va arribar a regentar la secció de Governació de la comissaria delegada de la Generalitat de Catalunya a Girona.

Carles Rahola va col·laborar en diferents diaris catalans; va començar treballant en el diari *El Autonomista* com a articulista, corrector i redactor, el qual havia fundat i dirigia

el seu germà Dàrius i, posteriorment, va fer altres col·laboracions a revistes a Reus i Sant Feliu de Guíxols i, també en el diari *El Poble Català*, que li va permetre projectar-se en els cercles barcelonins.

Cal dir que Rahola va dedicar tota la seva vida a activitats intel·lectuals, va saber combinar les col·laboracions periodístiques amb la publicació de llibres, que a vegades, eren reculls de textos apareguts als diaris. Alternà, també, la tasca periodística amb la recerca històrica, i la redacció de textos amb la lectura de conferències i la participació en tota mena d'iniciatives culturals. Així doncs, des de ben jove es va iniciar en l'escriptura, al costat d'una colla de *lletraferits modernistes* que animaven una mica l'esmoreïda activitat cultural d'aquella Girona de principis de segle. Amb Xavier Montsalvatge, Miquel de Palol i Prudenci Bertrana —entre d'altres— van encapçalar un grup que, al cap dels anys, van deixar una petjada considerable a la ciutat.

Més enllà de l'expressió ideològica i política, vinculada a la doctrina del republicanisme federal, i de la defensa del sentit social de l'art i de la cultura, Rahola va endinsar-se progressivament en el món de la creació literària personal, a remolc dels grans pensadors i escriptors que havia descobert amb la seva passió per la lectura. Tots els articles i llibres publicats en els seus primers anys, els va escriure en castellà, poc després del 1905 l'escriptor va començar el procés de canvi de la llengua literària, que a partir d'aleshores va ser sempre el català.

L'any 1921, Rahola va guanyar el premi Narcís Pla i Deniel dels Jocs Florals de Girona per la biografia de Ramon Muntaner. A partir d'aquí, començaria la seva etapa de plenitud cultural que el portaria al reconeixement de la seva vàlua en els més diversos àmbits de la cultura. L'any 1922, mogut sempre per un esperit de difusió de la cultura com a arma per la millora i canvi de la societat, va ser capdavanter per a la creació de l'Ateneu de Girona i el va presidir fins al dia de la seva mort. El mateix any, va rebre el premi de la Mancomunitat de Catalunya en els Jocs Florals pel treball *Girona en l'antiquitat*.

A partir del 1927 va ser guardonat amb diversos premis més, com els Jocs Florals de Barcelona i Girona, entre d'altres. Durant el 1930, va ser nomenat vicepresident de la Comissió de Monuments Històrics i Artístics i va rebre el títol d'*Officier d'Académie* per part del ministre d'Instrucció Pública i Belles Arts de França, pels serveis prestats a favor de la llengua francesa. A més, va ser designat acadèmic corresponent de les acadèmies de la Història, de Madrid, i de les Bones Lletres, de Barcelona. També

durant aquests anys, Rahola accedí a les principals tribunes periodístiques barcelonines, que el van distingir entre els seus col·laboradors. D'aquesta època són també els encàrrecs de col·laboració que li van fer els editors de *l'Enciclopèdia Espasa* i del *Diccionari Enciclopèdic Salvat*, aquest darrer conforma el material del qual parteix aquesta proposta didàctica.

L'any 1931, amb la proclamació de la República, Rahola va intensificar les seves produccions bibliogràfiques, les quals estaven plenes d'il·lusió en el futur. La proclamació de l'estatut de Catalunya, l'any 1932, amb la corresponent catalanització del diari *l'Autonomista* a partir de 1933, va completar aquesta etapa fecunda de la vida de Rahola.

L'any 1939, Girona va ser ocupada per les tropes del general Franco. Això va causar que es confiscassin tots els béns de *l'Autonomista* i el diari va deixar de publicar-se. Així doncs, Rahola va tornar al seu lloc de treball a la Diputació on va ser detingut pocs dies després. Carles Rahola va ser acusat de ser un dels més destacats separatistes de Girona, basant-se sobretot en tres articles publicats durant la guerra: *Contra l'invasor*, *Refugis i jardins* i *L'heroisme*. Acusat de revoltar a les masses, va ser condemnat a mort. A la cel·la de la presó, Rahola va continuar escrivint clandestinament, en papers aprofitats, cartes i notes a la família. En un dels seus texts finals es pot llegir:

“Guardeu els Epistolaris: de Maragall, Albert, etc. Hi ha cartes d'un gran interès literari.”

(Carles Rahola, 1939; citat per Aragó i Clara, 1998, p. 5)

Finalment, Carles Rahola i Llorens va ser afusellat al cementiri de Girona a les cinc de la matinada del dia 15 de març de 1939, a l'edat de 57 anys.

3.2 Justificació dels documents triats

Aquest material parteix de la motivació de mostrar com les fonts secundàries sorgeixen a partir de fonts primàries. A Carles Rahola, el reconegut periodista, escriptor, historiador i polític gironí, se li va encomanar, a principis dels anys 30, la tasca de redactar diverses biografies de personatges importants de la cultura catalana, una comesa que va dur a terme amb l'objectiu de ser publicades al *Diccionari Enciclopèdic Salvat*. Per dur a bon port l'encàrrec i documentar-se adequadament, es va cartejar amb diferents personalitats, amb la finalitat de rebre les dades i els punts de vista dels principals participants, dels seus familiars directes o d'amistats. Aquesta col·lecció de cartes permeten posar-nos tan a prop com és possible dels successos i de les figures històriques sense la necessitat d'intermediaris.

Amb tot, el nombre de cartes que formen part d'aquesta col·lecció és molt elevat, així que vam fer una selecció amb la intenció que les personalitats descrites fossin molt variades, centrant-nos principalment en una variable: l'ofici. De manera que, dins de la nostra tria, hi podem trobar un periodista i novel·lista (Josep Navarro Costabella), un decorador (Santiago Marco Urrútia), un polític i escriptor (Manuel Serra i Moret), una actriu (Maria Morera i Franco) i un metge (Josep Maria Vilardell Permanyer). Oficis tots ells prou variats per a abastar un ventall molt ampli de les diferents dimensions de la societat catalana. A més, també vam tenir en compte que les cartes seleccionades fossin intel·ligibles tant per a nosaltres com per als discents de Cicle Superior, descartant aquelles en què la cal·ligrafia obstaculitzava l'adquisició de la informació.

La proposta ens ofereix la possibilitat de comparar les fonts primàries (les cartes) amb les secundàries (el *Diccionari Enciclopèdic Salvat*). En aquest sentit, una enciclopèdia és una obra que reuneix coneixements, habitualment amb un propòsit objectiu i universal. Les fonts secundàries acostumen a agafar més distància dels fets relatats, mentre que les primàries normalment mostren una visió més particular. La importància d'aquest material recau en el fet de poder analitzar com Carles Rahola va utilitzar els continguts d'uns documents que eren fonts primàries, per tal de desmuntar-los i tornar-los a acoblar com a fonts secundàries modificant les explicacions però sense variar-ne el significat essencial.

3.3 Els documents

SALVAT EDITORES

- **Informació del document:**

[Correspondència de Carles Rahola i Llorens] RG 003580
1930/12/23

Salvat Editores a Carles Rahola Llorens, des de Barcelona (el Barcelonès).

Signatura il·legible.

Text manuscrit en català.

Capçalera: Salvat Editores, S. A. (inclou adreça).

2 fulls, escrits a una cara, de mida 25 x 18'2 cm.

Fons Carles Rahola Llorens. Sèrie: Correspondència rebuda

- **Document:**

Sr. Carles Rahola.
Ronda de Ferran Puig, 16, 1er. 2ª.
G I R O N A.

Molt estimat Sr. i amic,

Tal com vam convenir en la nostra per a mi molt grata entrevista, em complau ratificar-li per carta els acords que vam pendre.

Vosté queda encarregat de redactar totes les biografies per al DICCIONARI CATALÀ que estem publicant i a partir de la lletra E, que es la que tenim actualment en premsa. Aquestes biografies seran de tots els personatges catalans, mallorquins i valencians que en qualsevol manifestació de les lletres, art, ciència, indústria, etc., haigim contribuït a enaltir el nom de Catalunya. Les biografies seran lo més breus possibles, fent constar les dades més essencials: professió, fetxes de naixement i mort, lloc, fets més remarcables i bibliografia en els que correspongui.

Les biografies ja fetes de cada lletra que vosté anirà rebent, seran revisades i emmanades o rebutjades, al seu bon criteri.

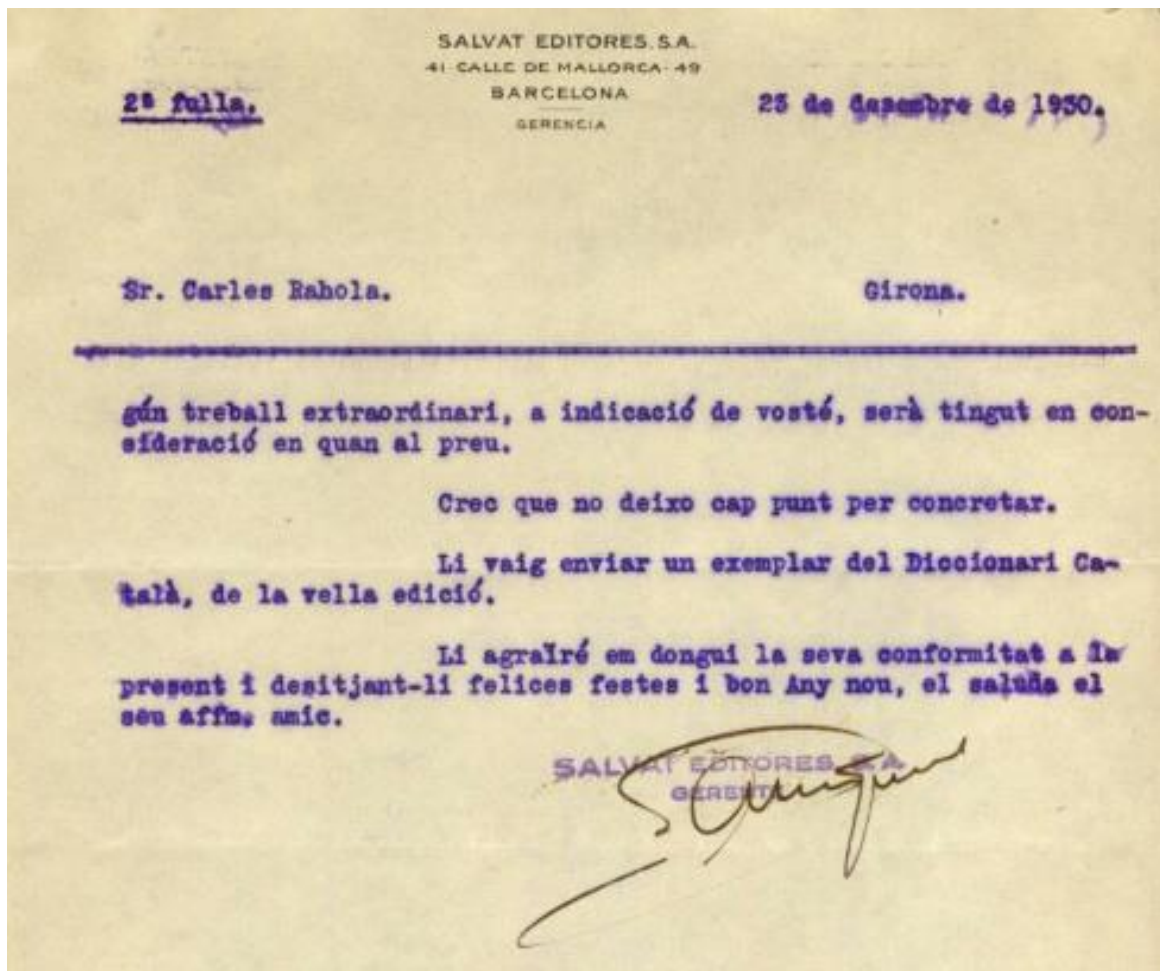
De moment rebrà tota la lletra E, ^{en general} que es la que estem component. La primera partida và sortir ja per correu apart. Vosté afegirà les biografies que cregui que manquen.

Després de la F endavant, li enviarem no més les quartel·les referents a biografia.

També cuidarà vosté de la redacció dels mots geogràfics pertanyents a la província de Girona i que tinguin un especial interès ja historicament, ja arqueologicament.

El preu del seu treball, serà a raó de vint pessetes la plana impresa, i per a major facilitat en els càlculs reduïrem aquest preu al que resulti per línea de quartel·le a màquina que vosté ens envii.

Si hi ha algun article que li haigi costat al-

SANTIAGO MARCO

- **Informació del document:**

[Correspondència de Carles Rahola i Llorens]

RG 001004

1933/03/28

Josep Mainar a Carles Rahola Llorens, des de Barcelona (el Barcelonès).

Text mecanoscrit en català.

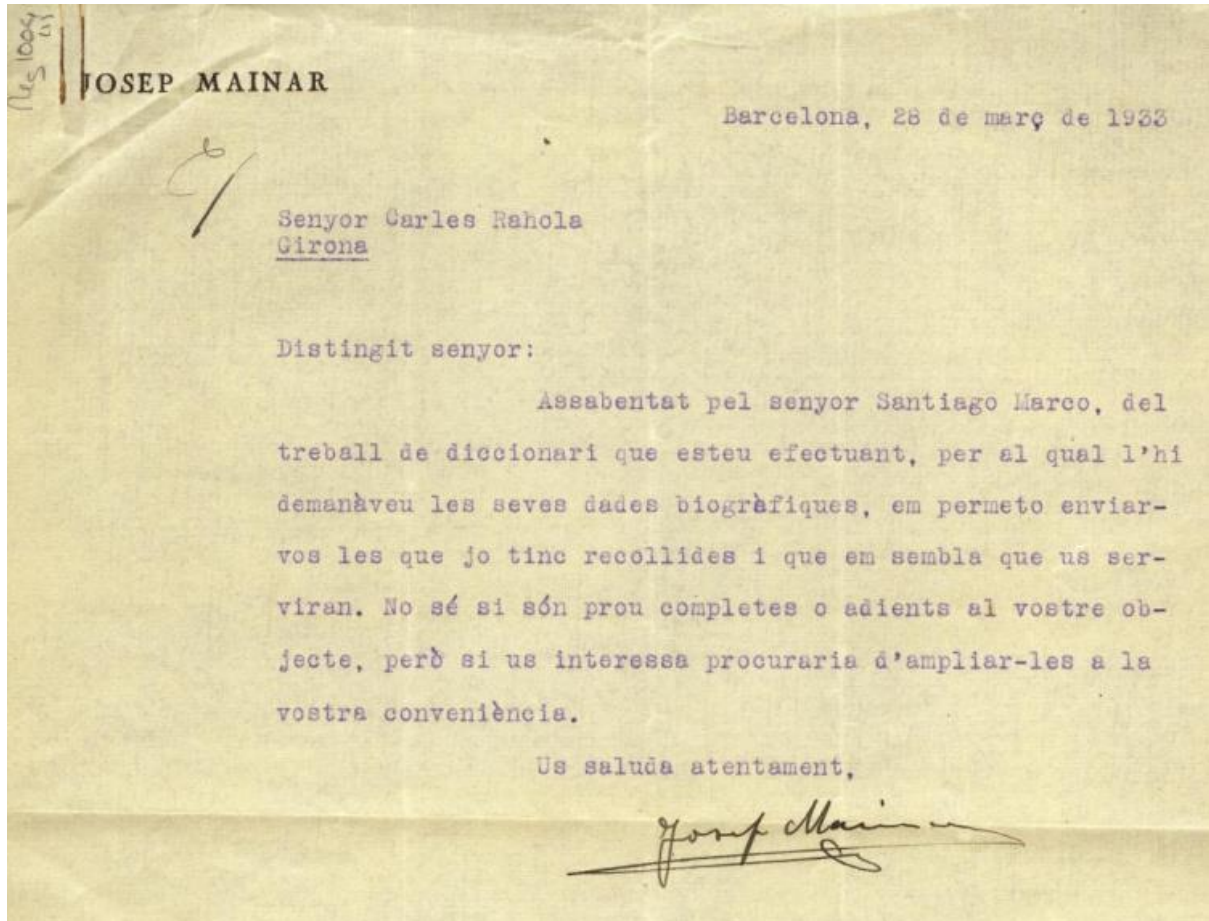
Capçalera personalitzada.

1 fulls, escrit a una cara, de mida 16'2 x 20'4 cm.

Acompanyada de 3 fulls, escrits a una cara, de mides 27'5 x 21'5 cm amb la biografia de Santiago Marco.

Fons Carles Rahola Llorens. Sèrie: Correspondència rebuda

- **Document:**

SANTIAGO MARCO

Nasqué a Tarragona l'any 1885.

A tres anys i mig perdé el pare, i en cerca de nous horitzons, la seva mare portà els fills a Barcelona.

A catorze anys, ~~el meu pare~~, per antigues relacions amb el vidrier Rigalt, va col·locar-me junt amb el seu germà a casa d'aquest.

Dos anys després, Francesc Vidal, el famós ebenista barceloní, digué a Rigalt que li mancava un jove auxiliar amb aptituds determinades, i que ell procuraria formar artísticament. Rigalt assenyalà el seu aprenent. Santiago Marco fou rebut a la casa Vidal amb cordial afecte, igual que en el comiat paternal de Rigalt.

La seva capacitat d'estudi es repartí tot seguit entre les lliçons d'en Vidal, l'actiu i constant treball del taller durant el dia, i als vespres l'aprenentatge de l'escola.

A Llotja, fou deixeble de l'escultor Fuxà i del mestre Borràs, pare de l'actual professor d'aquesta escola, el pintor Borràs Abella.

Afers de família el portaren a Mèxic, on hi tenia un germà. Entrà a treballar a l'obrador del vidrier nordamericà Mr. Wenvoor. Allí aprengué l'ofici de vidrier mosaicista. A l'Escola de Belles Arts rebé les lliçons del pintor català Fabrès, el qual dirigia els serveis de Belles Arts d'aquella República. Quan aquest artista decorà la fantàstica Sala d'Armes del President Porfirí Díaz, Santiago Marco junt amb el seu germà varen esmaltar els grans cristalls de les portes. Aquestes peces de vidre esmaltat al foc, són les més grans que han estat fetes.

Al cap de divuit mesos retornà a Barcelona i a la casa Vidal, on arribà a merèixer, als vint-i-tres anys, tal marge de confiança que li foren atorgats els poders de la firma. Va continuar a la casa fins deprés de la mort del seu fundador, i en la qual hi va dirigir els treballs dels ebenistes, escultors, tapisers, dauradors, fonedors, manyans, metallistes, vidriers i tots els altres serveis anexas a una casa de semblant envergadura.

Santiago Marco, en 1922 ocupà la presidència del Foment de les Arts Decoratives, que va ostentar fins a 1932. A la sala d'actes d'aquesta entitat figura una placa de marbre obra de l'artista com a homenatge a la seva actuació en aquest exercici.

Durant el transcurs de la seva presidència, figuren com a realitzacions principals, l'aportació catalana a l'Exposició de les Arts Decoratives, de París a l'any 1925; així com la que va fer anteriorment el Foment en l'Exposició Internacional del Moble, de Barcelona l'any 1923.

En l'Exposició Internacional de Barcelona, de 1929, Santiago Marco al davant de l'agrupació denominada "Artistes Reunits" portà a terme l'edificació i instal·lació d'un Pabelló, on hi havia amb una bella ostentació de luxe i confort, tots els serveis adients a una casa, realitzats amb tots els avenços de la indústria i les troballes dels tècnics i artistes moderns.

En representació del Foment de les Arts Decoratives, forma part, des de la seva fundació, del Patronat Massana la qual sosté una Escola que es dedica a l'ensenyament dels Bells Oficis.

Santiago Marco -3-

1651004
(4)

Ha propugnat amb conferències, cursets, lliçons, i publicacions, per l'embelliment i racionalització de la llar humil. Amb aquesta campanya ha aconseguit d'interessar nombre d'entitats, corporacions, i particulars, d'arreu de la nostra terra i de l'estranger.

Entre una suma innombrable d'obres realitzades en l'agencament de cases particulars, resalta la que s'està efectuant actualment en l'edifici del Parlament de Catalunya per la importància i la bellesa del conjunt.

Ha pres part en diferents congressos i ha iniciat i ha contribuït en actuacions ciutadanes diverses, entre elles la commemoració del Centenari del Romanticisme i la Fira de Barcelona. És president de l'associació de Cinema Amateur i membre del Jurat del Tatre Amateur.

Ultra nombrosos articles de divulgació, ha publicat un volum titulat "Per la humanització del Moble".

El Govern de la República Francesa li atorgà en 1932 la distinció de la Legió d'Honor.

Joaquim Folch i Torres publicà una biografia de Santiago Marco dins la col·lecció "Monografies d'Art".

MARIA MORERA

Amb la pròpia bibliografia:

- **Informació del document:**

[Correspondència de Carles Rahola i Llorens]

RG 004997

1933/07/03

Maria Morera Franco a Carles Rahola Llorens.

Text manuscrit en català.

1 bifoli, escrit a una cara, de mida 21'2 x 13'4 cm.

Acompanyada de 3 fulls, escrits a una cara, de mida 27 x 21'3 cm amb la biografia de la remitent.

Fons Carles Rahola Llorens. Sèrie: Correspondència rebuda

- **Document:**

Reg 4997
(1)

Ex. don
Carles Rahola
Girona

Distingit senyor:

Adjunt us envio les
notes biografiques y el rehat que
heu tingut la gentileza de demanarme
pel "Diccionari Salvat" de les quals
com que sont molt extenses ells po-
den fer-ne un extracte en la forma
que creix mes convenient.

Je em perdonaren
la mera tardança en contestar. vos
pero com que estem de tournée per
Cataluña no va serme entregada la
vostre lletra fins a la mera arribada
a Barcelona.

Agraida per tot que-
da de vos affma y servidora
Maria Morera

3-7-33

Reg 4997
127

Vaig començar a treballar al teatre ja de molt petita doncs la meua família o sigui el meu pare y les meves germanes Pepeta y Elvira Morera ja treballaven. A la edat de 6 anys ja interpretava els papers de criatura en "Hija y madre" "La Muerte Civil" y "El Olmo y la Vid". A la meua germana Elvira la disgustava molt que jo ja tant menuda sentís tanta afició pel teatre y per apartarme d'ell tant bon punt vareig cumplir els 9 anys em va posar d'aprenenta en un taller de cotillaire al carrer de la Fapineria per lo que em vaig rebelar contra la meua germana, accedint al fi ~~haur~~ la promesa de que els dissabtes y els diumenges em deixarien fer comedi. A'pre als 10 ja vaig entrà a formar part de la companyia de y Antoni Futan en interpretava tots el papers de mena. Vaig pertanixe a dita companyia dos anys y com que ja no podia interpretar els papers de criatura doncs als 12 anys ja tenia la figura de "dama jove" llavors em vaig dedicar a treballar per fora o sigui a Sabadell, Jorral, Villaplanca, etc. etc.

Als 15 anys vaig contractarme de primera dama jove a la companyia del primer actor Manuel Gimenez ja interpretan tot el repertori que en aquella época estava en voga o sigui el "Mar sin orillas" "El Precediano Fenorio" y la sempre aplaudida "Ines" del "Juan

Doña Carlota de Mena enterada dels èxits que havia tingut en la companyia de don Manuel Gimenez va contractarme, fent dos temporades

Nº 4997
(3)

a Hataró y dugues al Teatre Novetats de Barcelona
Vaig deixar de formar part de la companyia de Soïa
Carlota de Mena per entrar a la de don Alberto Sen
que m'oferí el lloc de primera actriu on vaig conse-
gui molts èxits interpretant "La Pasionaria" y "El Senyor
Feudal" y al cap de poc temps ja vaig entrar
al Rómulo amb don Enric Borrás estant hi 8 anys
consecutius estrenant la "Ferra Barba" "Els Vells" "El
Mistic" y moltes d'altres, y un istiu - crec que era l'any
1805 - la companyia amb l'Enric Borrás varem anar a
Madrid a donar a conèixer tot el teatre català on
vaig assolir molts èxits interpretant "La Baronesa" del "Ferrer
de Fall" "El Cor del Poble" y "El Mistic".

De tornada a Barcelona va contractar-me
Soïa Maria Guerrero y don Fernando Díaz de Mendoza
que estavem fent temporada al Teatre Novetats de
Barcelona y vaig debutar amb "La Muralta" de Guime-
ra y sortint ja a provincies amb dita companyia
recorrent tota Espanya y estrenant a Madrid "La Prin-
cesa Belvi" "Manon Lescaut" y d'altres, vaig deixar la
companyia de la Guerrero per por d'anar a America
ont ells anaven a fer una de las seves famoses temporades.

Vaig tornar a Barcelona ont va contractar-me de
primera actriu en Graner per fer temporada al Teatre Prin-
cipal y quant dit senyor va deixar el teatre i per anar-se'n
a America vaig quedarme jo fent-me empresaria
durant tres temporades estrenant "La Reina Vella"
"La Santa Espina" de Guimerà y "La Senyora X" que
don Narcís Oller va traduir expressament per mi.

Res 4997
(4)
Vaig deixar el Teatre Principal de Barcelona per anar-
men contractada a la companyia de don Ricardo Simo-
Raso al Teatre Cervantes de Madrid on després de es-
tarmi un any vaig sortir per entrar a la companyia
de Doña Carmen Cobeña on vaig estar 5 anys, este-
nant "El Roble de la Jarosa" de Muñoz Seca "El Velón de
Lucena" y moltes d'altres, estant en dita companyia vaig
rebrer l'ofertament de contractarme al Teatre Romea de
Barcelona altre vegada, acceptant on vaig treballar 8 tem-
porades seguides passant després la mateixa companyia
al Teatre Novetats ~~on~~ fenti 6 temporades. Durant la
del any 1928 el Govern Francés m'honorà concedint-me
les "Palmas Académiques" d'or y la temporada de l'any
1931 el Govern Espanyol va concedir-me la Medalla del
Treball. Finidas las temporadas aquestas amb la empresa
banals dit senyor va disoldre la companyia, contra-
tanme desseguida al Teatre Romea altre vegada amb
la empresa Burgas-Davi on fa dos temporades que i
treballo

Amb la biografia dels seus familiars:

- **Informació del document:**

[Correspondència de Carles Rahola i Llorens]

RG 004996

Maria Morera Franco a Carles Rahola Llorens.

Text manuscrit en català.

Sense data.

1 bifoli, escrit a una cara, de mida 21'2 x 13'6 cm.

acompanyada de 2 fulls, escrits a una cara, de mides 27 x 16'4 i 27 x 21'2 cm, amb dades biogràfiques de Josep Agustí Morera Font i d'Elvira Morera Franco.

Fons Carles Rahola Llorens. Sèrie: Correspondència rebuda

- **Document:**

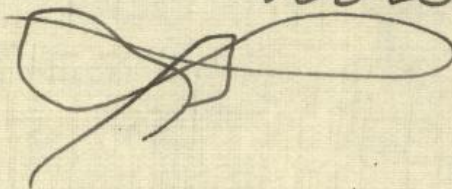
Reg 4996
(11)

Distingit Sr.

Perdonenme avans que tot la distracció que vareig tenir el no recordar-me de dir-vos en les dades biogràfiques que vareig enviar-vos el meu cognom matern y el lloc on vareig néixer, distracció motivada tant sols pel gros treball que portem amb la tournée per Catalunya que estem fent, y que em deixa poc temps pels meus quefers particulars.

Reconeguda a la vostra gentilesa

Maria Morera

a/c/v.

Plana del Febre 3, 2:25

Reg 5996
S 125

Noms = Maria Morera Franco.
nascuda, a la Barceloneta, carrer de la Con-
cepció n: 8 (avui carrer de Salamanca)

Dades del meu pare

Noms = Josep Agustí Morera Font, fill de
Vinaroz, treballava al teatre portant
companyia de la que n'era primer actor
y director y recorrent tota la regió valen-
ciana, essent al cap de poc temps contrac-
tat al ~~Teatre~~ antic Teatre-Café del Port
de la Barceloneta on va actuar per es-
pai de 8 anys passant després al Tea-
tre Olimpo d'on van treure el don Anto-
ni Jutau y Doña Carlota de Mena per
portar-los a la seva companyia que ac-
tuava al Teatre Novetats y Teatre Ca-
talunya (ultimament Eldorado) ya no separan-
se de dita companyia fins que el sor-
prenqué la mort que fou l'any 1885

Reg 4996
(3)

Dades de la meua germana Elvira (la més gran)

Elvira Morera Francó, filla de la Barceloneta, carrer de la Concepció n.º 8 de petita sentia un odi gran al teatre, a l'extrem que no volia ni aprendre a llegir per por de que li fessin fer comedia, pero un dia avense pobat malalta repentinament un dama jove de la companyia del meu pare, la va fer sortir a n'ella vulgas que no, y d'ença d'aquell dia va aprendre ella tota sola a llegir y a escriure, y va fer uns avenços tan rapits que als 18 anys ja era la primera actriu del Teatre Olimpo en va actuar per espai de 6 anys passant després al Teatre Novetats amb Doña Carlota de Mena, contractada com altre primera actriu actuant amb dita companyia per espai de 12 anys y passant després a la de l'Enric Borrás y la de Miguel Rojas. morí el dia 14 d'Agost de l'any 1903

Dades de la meua germana Josepa (la mitjana)

Josepa Morera Francó, filla de la Barceloneta, carrer de la Concepció n.º 8. ja de molt petita li agradava el teatre. treballant en diferents societats y casinos als 22 anys va maridar-se amb un fabricant de teixits retirant-se del teatre, tornant al cap de 15 anys, obligada per reversos de fortuna, ingressant a la companyia de Miguel Rojas, de primera actriu de caràcter actuant per espai de 8 anys y morint estant contractada en dita companyia l'any 1908.

JOSEP NAVARRO I COSTABELLA

- **Informació del document:**

[Correspondència de Carles Rahola i Llorens]
1932/06/27

RG 000726

Josep Navarro Costabella a Carles Rahola Llorens.

Text mecanoscrit i manuscrit en català.

Capçalera personalitzada.

1 bifoli, escrit a una cara, de mida 22'6 x 14'5 cm.

Acompanyada de 3 fulls, escrits a una cara, de mida 22'7 x 16'2 cm amb dades biogràfiques i bibliogràfiques del remitent.

Fons Carles Rahola Llorens. Sèrie: Correspondència rebuda

- **Document:**

111
726
J. NAVARRO COSTABELLA

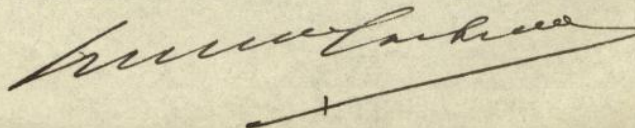
Amic Rahola: He estat molt satisfet de rebre carta vostra. Jo no fa gaire que us vaig veure. Era el dia 25 de maig que vaig donar una conferència a "Atenea" de Figueres, invitat per l'excel·lent amic nostre Puig Pujades (a qui cada dia vull escriure i cada dia no escric), i l'endemà, de tornada, al passar per Girona, jo que trec el cap per la finestra així que el tren es posava en marxa i us veig a vós que parlaveu amb un parell d'amics. Però ereu un tros lluny i no em vàreu sentir.

Bé, aquí teniu les dades que heu fet l'honor de demanar-me i perdoneu si per cas són massa extenses. Ja fareu el favor de retallar.

Consti que tinc moltes ganes de passar una estona amb vós. Es tant agradable la vostra conversa i tan exquisid el vostre tracte! Enfi, la feina ens lliga a tots.

Rebeu una encaixada ben forta del vostre

27-6-32

165726
5123

Dades Bio-bibliogràfiques de Josep Navarro Costabella

Nat a Barcelona (Sans) el dia 25 de febrer de 1898

Pares obrers. El meu pare és forjador.

Degut a naturalesa malaltissa, molt poc a escola.

A onze anys, per exigències econòmiques de la família, a treballar.

Als catorze anys fortes crisis nervioses.

Als setze anys sense ofici ni benefici i sense saber redactar una senzilla carta familiar.

En aquella edat, i derivant-se de la gran afició a llegir, de sempre, una gran afició a fer comedies i novel·les. No sabia gaire el que feia (per no dir gens) i segurament vessa al paper tot allò que havia llegit i llegia.

Apròximadament als vint anys, coneixença amb Ambrosi Carrión primer i amb Joan Puig i Ferrer després. Ells em donen l'orientació necessària per a les bones lectures i exerceixen una severa censura damunt les obres que amb deler produïa. Moltes obres llegides als dos amics i després estripades per dolentes.

Mentrestant em guanyava la vida rodant d'una casa comercial a l'altra. Enlloc servia. A una casa em varen treure perquè em varen trobar tot d'exemplars d'un periòdic manuscrit que em feia per a mi.

Finalment deixo magnífica col·locació a casa comercial per passar a ésser periodista sou miserrim.

Després dos anys de penes i treballs perquè el diari (era "La Tribuna") havia plegat. Al cap d'aquells dos anys entrada a "La Veu de Catalunya" i situació en tant que periodista, estabilitzada.

Ara bibliografia:

Primerament dues novel·lestes curtes, pèssima la primera, passable la segona: "He estat jo!" i

Res 726
(3)

"Santificat sigui el fruit"

A continuació:

Obres originals:

- 1926: "El passat, cendra" (Novel·la Nova)
1927: "Samuel, història d'un bon dependent,
lladre i màrtir" (Biblioteca Catalònia)
1928: "La Suprema Voluntat" (Biblioteca Europa)
1929: "La Fadrina Berta" (Biblioteca A Tot Vent)
1931: "El rellogat del tercer pis" (Biblioteca
A Tot Vent)

Traduccions:

- 1929: "La novel·la d'un cavall" (Lleó Tolstoi,
Col·lecció Popular Barcino)
1930: "Eugènia Grandet" (H. de Balzac, Biblio-
teca A Tot Vent)

Biografia:

- 1929: "Pau Casals" (Catalans d'Ara)
1929: "Lluís Millet" idem

He escrit pel teatre, però per ara no he es-
trenat.

Característica de ~~meua~~ tendència: Sento molt
la ciutat i, en canvi, no sento gens el
ruralisme. Sento molt la figura, no gens
el paisatge.

Crítica:

Han parlat dels meus llibres, en diaris i
revistes, a Catalunya i fora, els senyors
(que ara recordi) Manuel de Montoliu, Domè-
nec Guansé, Marius Verdaguer, Artur Perucho,
Agustí Esclasans, Enric Palau, Rossend Lla-
tes.

En general he tingut bona acceptació. En
Particularment han tingut èxit "Samuel" i
"La fadrina Berta". En algunes, com "El pas-
sat, cendra", ha estat assenyalada una for-

ta personalitat de pensador. La novel·la menys
timada ha estat "La Suprema Voluntat".

Si us ve bé feu el fa-
vor d'indicar-me
també país de publicació.

A "La Veu" vaig publicar
l'any 1927

L'any 1928 vaig escriure un
memòria de l'obra en Cap.

A "La Veu" vaig publicar una
diària que s'ha anomenat "Roger".

MANUEL SERRA I MORET

- **Informació del document:**

[Correspondència de Carles Rahola i Llorens]
1935/07/05

RG 004644

Manuel Serra Moret a Carles Rahola Llorens, des de Pineda de Mar (el Maresme).

Text mecanoscrit en català.

Capçalera: El Diputado a Cortes por Gerona.

1 full, escrit a dues cares, de mida 16'1 x 22'7 cm.

Fons Carles Rahola Llorens. Sèrie: Correspondència rebuda

- **Document:**

165 4644

EL DIPUTADO A CORTES
POR
GERONA

Pineda, 5 Juliol 1935.

Sr. Carles Rahola,
Girona.

Benvolgut amic:

Vaig a donar-vos les dades biogràfiques que em demaneu en la vostra postal del dia 1. Dificilment podré omitir res d'importancia.

Vaig neixer a Vic el 9 de Maig de 1884. El meu pare era l'historiador i arqueòlec Serra i Campdelacreu. De jovenet vaig publicar articles literaris i poesies en diferents periòdics i revistes de Catalunya. A disset anys vaig anar als Estats Units on vaig cursar estudis d'economia, sociologia i història. Vaig romandre a Nort America cinc anys, vivint després a Anglaterra, França i Sur Amèrica. He viatjat molt i he visitat tots els continents.

L'any 1911 vaig repatriar-me, residint des d'aleshores a Pineda. L'any 1914 vaig esser elegit alcalde d'aquesta població, càrrec que vaig ostentar fins a l'adveniment de la Dictadura militar. Tinc el goig de dir que tot el que hi ha a Pineda (Casa de la Vila, Escoles, Biblioteca pública, Cementiri, Escorxadors, apertura de carrers i aixample, institucions socials, etc.) fou edificat i creat en aquella època. Durant la Dictadura vaig expatriar-me novament, residint a l'Argentina, Anglaterra i França.

Vaig esser Vice-president de l'Unió Catalanista durant la presidència del Dr. Martí i Julià fins a l'acord de dissolució,

l'any 1916. Aleshores, amb altres companys, vaig ingressar al Partit Socialista havent representat la Federació Catalana en diversos congressos nacionals i internacionals i havent format part de la ponència que va redactar el programa vigent del Partit Socialista Espanyol. L'any 1923, juntament amb Alomar, Campalans, Escorça, Comaposada i altres, vaig fundar l'Unió Socialista de Catalunya de la qual vaig esser Vice-president fins a 1932.

El 14 d'Abril de 1931 vaig formar part del Govern que va proclamar la República Catalana com a Conseller d'Economia i Treball, càrrec que vaig ostentar en el Govern de la Generalitat fins al Desembre de 1932. Vaig esser representant de Barcelona-Circumscripció a les Corts Constituents de la República i al Parlament provisional de Catalunya. Al Parlament de Catalunya representava també Barcelona-Circumscripció i era el diputat d'aquell organisme que obtingué major nombre de sufragis. Tant a les Constituents, com al Parlament de Catalunya, vaig formar part de diverses comissions, especialment de les de Pressupostos, Finances, Llei municipal i Reforma Agrària. Pel desembre de l'any 1933 vaig esser elegit diputat a Corts per la Circumscripció de Girona.

He publicat treballs de caràcter polític, econòmic i social en diferents periòdics de Catalunya, Espanya i de l'extranger en català, castellà i anglès. Tinc dos llibres editats "Socialisme" i "Nocions d'història i filosofia" i he col·laborat en altres i en traduccions, particularment, a la catalana del "Manifest Comunista" de Marx i Engels.

Penso que això és tot, encara que sigui poc. Ban garbellat, res. Però això em dona ocasió per a saludar-vos i repetir-me vostre amic i admirador,

M. Serra i Mont

JACINT VILARDELL PERMANYER

- **Informació del document:**

1936/04/15

Jacint Vilardell Permanyer a Carles Rahola Llorens, des de Barcelona (el Barcelonès).

Text mecanoscrit en català i castellà.

Capçalera personalitzada.

1 full, escrit a una cara, de mida 18'8 x 21'8 cm.

Acompanyada de 17 fulls, escrits a una cara, de mida 13'7 x 21'5 cm amb la biografia dels metges Jacint Vilardell Permanyer i Francesc X. Cortada Pastells.

Fons Carles Rahola Llorens. Sèrie: Correspondència rebuda

- **Document:**

Reg. 1052
(1)

Dr. J. Vilardell
Bruch, 125
Barcelona

C/

Sr. Carles Rahola

Distingit amic:

Vareig rebre el gir postal que V. va tenir la amabilitat d'enviar-me.

No veig cap inconvenient, que el seu fill pugui dedicarse al sport, tennis, natació, mentres sigui d'una manera moderada. Seria convenient que es deixés veurer cap a la segona quinsena de Maig.

Li envió unes biografies que varen esser publicades a Gaceta Médica Española de Madrid i a Catalunya contemporanea. No cal dir-li que li agrairé supprimeixi tot lo que no sigui la escueta biografia.

Amb un record afectuós per el seu fill, el saluda atentament, el seu affm. s.s

Barcelona 15-4-36.

J. Vilardell

Reg. 1052
(2)

JACINTO VILARDELL PERMANYER=

"Prestigios y valores de Catalunya contemporanea" Editorial Orbis - 1935
Barcelona

Nacido en Barcelona, el 3 de Mayo de 1,894, cursó sus estudios en la facultad de Medicina de nuestra ciudad, empezando su labor científica en Junio de 1,914, con un trabajo de fisiología que fué premiado con matrícula de honor titulado "Neumogramas por el procedimiento de Paulbert". La sola enunciación de las obras publicadas por este eminente médico nos releva de todo elogio. Hombre que ha producido lo que a continuación detallamos, no necesita ni de la presentación ni del adjetivo, puesto que siguiendo el bíblico precepto, por su obra se conoce, se define, y se prestigia.

En Barcelona el Dr. Jacinto Vilardell y Permanyer, es de un prestigio sobradamente conocido para que nos ahorremos el comentario. Lo que no es tan conocido, es la enorme labor realizada, porque fuera del círculo de los técnicos y admiradores, esta labor silenciosa del científico en su estudio y en su laboratorio, no acostumbra a ser apreciada por el gran público, a pesar de ser lo que realmente consti-

191052
(3)

tuye la gloria del estudioso.

Hasta los 14 años estudió la carrera de périto mercantil, dedicándose después al comercio, hasta que a los 17 años decidió estudiar la carrera de Medicina, empezando el bachillerato en Barcelona, que terminó al año y meses de comenzado, prosiguiendo en la Facultad de Medicina hasta los 23 años que obtuvo el título de licenciado. En conjunto 5 años y meses entre el bachillerato y la Facultad de Medicina. Premiado en distintas ocasiones con matrícula de honor durante sus estudios.

Cargos que ejerce actualmente: Miembro correspondiente extranjero de la Sociedad de Gastro-Enterología de París; Miembro de la Comisión Científica (especialidad en digestivo y nutrición) del Colegio de Médicos de Barcelona; Presidente de la Cooperativa de Consumo del Sindicato de Médicos de Cataluña; Académico numerario de la Academia de Higiene de Cataluña; Consejero del Sindicato de Médicos de Cataluña; Médico encargado del servicio del Aparato Digestivo del Instituto de la Mujer que trabaja; Médico encargado de la sección del Aparato Digestivo de la Asistencia Social de Tuberculosos

191052

de la Generalidad de Cataluña; Miembro correspondiente de la Academia de Medicina y Cirugía de Barcelona; Médico ayudante del Hospital de la Santa Cruz y de San Pablo; Miembro correspondiente de la Academia de Ciencias Médicas de Bilbao; "Membre du Comité de la Société Internationale de Pathologie Géographique" (Genève); Miembro correspondiente de la Academia Médico Quirúrgica de Madrid; Miembro de la Sociedad Internacional de Cirugía; Miembro del Comité de Patronaje de la Clínicas del Dr. Rollier, Leysin, Suiza; Codirector de "Bonavista" Casa Médica de reposo; Director del Instituto de Gastro-Enterología de Barcelona.

Diarios y Revistas en que ha colaborado y colabora: "Revista Médica de Barcelona" "Anales del Hospital de la Santa Cruz y de San Pablo"; Revista clínica de Bilbao "Archivos de Medicina, Cirugía y especialidades", de Madrid; "Anales del Instituto Madinatia", de Madrid; "Práctica Médica", de Tarragona; "Gaceta Médica Española", de Madrid; "Archivos Españoles de Enfermedades del Aparato Digestivo y de la Nutrición", de Madrid; "Archives des maladies de l'Appareil Digestif et des maladies de la Nutrition", Paris; "Archiv für Verdauungs Krankheiten Stoffwechselpathologie und Diätetik", Berlin; "Verhandlungen der Gesellschaft für Verdauungs- und Stoffwechselk-

1052
S(4)

rankheiten"; "Práctica Médica," de Santa Cruz de Tenerife; "Archivos de Medicina de Aragón"; etc.etc.

Trabajos originales: Sobre algunos puntos de la respiración de los animales. Pneumogramas por el Prof. Paul de Bert; Indicaciones Médico-Quirúrgicas de la Rontgenología; Nutrición artificial (Discurso leído en la sesión inaugural del "Agrupament Escolar de l'Academia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya") La epidemia gripal de 1,918 1,919; Coprología Clínica (en colaboración con el Dr. Gallart); "Quelques variations chimiques du sang dans les hepatitis" (estudios experimentales con los Drs. Grigaut, y Brodin, de la Clínica Médica del Profesor Chauffard, de Paris); Über die Ergebnisse einer einfachen Zweitropfen methode der Blutzuckerbestimmung"; Prof. Borottau (trabajo de colaboración con dicho profesor,) Berlin-Friedrichsham-Krangenhaus; Etiología y Patogenia de la Litiasis Biliar; Modalidad del Cólico Hepático; Estudio radiológico de la vesícula biliar

1052
S(5)

por el método de los colorantes opacos (en colaboración de los Drs. F. Gallart y A. Pinós); Tratamiento de los estados de desnutrición por la Insulina; La prueba de la Histamina en el estudio de la secreción gástrica (en colaboración con los Dres. F. Gallart y A. Pinós); Sobre la secreción gástrica histamínica (en colaboración con los Drs. F. Gallart y A. Pinós); Rectitis Tuberculosa y Lambliasis; Resultados del Tratamiento Médico en las úlceras gástricas cavitativas; Un nuevo método de Exploración funcional del hígado. Prueba de la sobrecarga de Bilirrubina de W. Bergamann y Eilbott (Bilirubinbelastungsprobe); Utilización terapéutica de las inyecciones hipodérmicas de Pepsina; La Rectografía; Nuevas orientaciones en la Patogenia de las Colecistitis (Conferencia dada en la Academia de Ciencias Médicas de Eulbao, en Junio 1,929); Tratamiento de fisura anal por las inyecciones esclerosantes; Sobre el valor clínico de la Cromoscopia gástrica (en colaboración con el Dr. Babot); L'exploració funcional del fetge per la sobrecarga de Bilirrubina (Prova de V.

1052
(16)

Bergmann-Eilbott); Estudio de la secreción gástrica en la T.B. pulmonar (en colaboración con el Dr. Sayé); Ulcus duodenal a forma iatérica; Report Colesterina-Nitrogen residual de Memond i Colombies en la insuficiencia hepática (en colaboración con el Dr. Babot); Lesiones hepáticas en la Colecistitis y Colelitiasis (en colaboración con los Dres. M. Corachan y M. Corachan Llorca); Sobre el síndrome entero-renal y entero-hepático de la Colitis y Estasis intestinal crónica; Gastritis y úlcera Gastro-duodenal (en colaboración con el Dr. M. Corachan Llorca); El factor hereditario en patología digestiva (en colaboración con el Dr. F. X. Cortada); La Gastro-fotografía; "Entzündungen der Verdauungsorgane als pathogenetisches Problem". Discusión. "Verhandlungen der Gesellschaft für Verdauungs- und Stoffwechselkrankheiten"; Les Cirroses hepáticas (en colaboración con el Dr. F. X. Cortada); Cirrhose et Cholecystite Chronique (en colaboración con el Dr. Corachan Llorca); "Zur Pathogenese der cholecystitis" (Die rolle der Hepatitis); L'épreuve d'Eilbott et von Bergmann dans l'exploration fonctionnelle du foie; Etiología y Patogenia de la Cirrosis hepática; Un cas d'hypernefrome (Estudio histológico, en colaboración con el Dr. M. Corachan Llorca); La Gastrite au point de vue radiologique dans les opérés de l'estomac; El Síndrome entero-renal y entero-hepático; Estudio histológico del hígado (por biopsia) en las Colecistitis y ulcus gastro-duodenal (en colaboración con el Dr. M. Corachan Llorca); La hepatoesplenografía; Estudi Radiològic de la mucosa del tub digestiu; Acció del extracto hipofisario sobre la secreción gástrica y su aplicación en el tratamiento del ulcus gastro-duodenal; Hepatitis en ulcus gastro-duodenal; Malaltia d'Addison

1052
(17)

amb basilemia tuberculosa; Resultados inmediatos del Tratamiento del ulcus gastro-duodenal por el Salicilato sódico; Tumor villós del recte ; Dos casos de Colitis amb basilemia tuberculosa; Un caso de hipernefroma (comentarios a su histogénesis en colaboración con el Dr. M. Corachan Llorca); La recto-colitis; Radiología de la úlcera duodenal; Complicaciones digestivas de la febre de Malta; El problema de la Colitis i la basilemia tuberculosa; Estudi radiològic del bulb duodenal ulcerós.

GALERIA DE PRESTIGIOS MEDICOS ESPAÑOLES

*Gaceta medica española
Año IX - n.º 49
Madrid. Diciembre 1934*

Entre los positivos valores de las nuevas promociones de la Medicina catalana, descuella con relevantes caracteres el nombre de este joven maestro de la Gastroenterología hispana.

Nacido en Barcelona el 3 de Mayo de 1,894, de una familia profundamente arraigada en el corazón de Cataluña, demostró desde su infancia gran afición al estudio, en la enseñanza primaria y secundaria, pero luego el ambiente familiar primando sobre las tendencias naturales, hizo que dedicara por dos años sus energías a la carrera del Comercio; sin embargo al fallecimiento de su padre y por inclinación de su propio espíritu la abandonó para dedicarse con todos sus afanes a los estudios universitarios en los que, gracias a sus cualidades e inteligencia, espíritu de iniciativa y actividad incansable, se abrió un rápido camino, captándose el apoyo entusiasta de hombres de tanta valía como los profesores Esquerdo y Ga-

llart-Monés. La colaboración constante con este último maestro decidió su especialización en la de enfermedades del aparato digestivo, cooperando intensamente en el trabajo del Servicio de este profesor en el Hospital de la Santa Cruz, del cual actualmente es médico ayudante.

Con un brillante historial universitario y con un bagaje de conocimientos considerables, partió en viaje de estudios a las grandes Clínicas y Laboratorios de Francia y Alemania donde durante dos años, en contacto con los grandes maestros europeos de la especialidad, completó su amplia preparación teórica y clínica, y con visión extensa y compleja no limitó su curiosidad científica al campo estricto de su especialidad sino que supo interesarse en todos los aspectos de la Medicina.

Ya de vuelta del extranjero y reincorporado al trabajo hospitalario, pronto impuso su nombre entre los compañeros, siendo incontables los colegas españoles y americanos que recordarán con deleite sus bellas lecciones en el curso de

1052
(10)

Patologia Digestiva del profesor Gallart-Monés donde muchos hallaron, con un poco de asombro por su juventud, al mismo tiempo al maestro y al más exquisito y gentleman de los amigos.

Su estancia en las grandes clínicas europeas hubo de granjearle tal número de simpatías que sus viajes a aquellos centros han tenido que repetirse con asiduidad, ya para asistir a los congresos de la especialidad, donde su voz es oída con cariño y respeto, ya para exponer en conferencias los resultados de sus propios estudios personales.

Dotado de una inteligencia clarísima, y de una capacidad de trabajo excepcional, gran organizador, su paso por los Servicios hospitalarios, se ha marcado siempre por un notable mejoramiento y por una élite de colaboradores y estudiosos que se han agrupado a su alrededor donde han encontrado siempre un ambiente de seriedad científica, de buena clínica, de simpatía y de compañerismo.

Hombre de sensibilidad exquisita para todas las manifestaciones

1052

de la inteligencia, el arte, sobre todo en sus manifestaciones musicales, le cuenta entre sus adeptos elegidos contribuyendo a completar una personalidad a la que da relieve en la vida social una cordialidad nunca desmentida.

Su prestigio científico realizado por todas estas cualidades humanas, han hecho que el público con sus exigencias, obligándole a un rendimiento exagerado en su consultorio modelo, prive, indudablemente a la Ciencia de una parte de los frutos que de su labor clínica tenemos derecho a esperar.

Sin embargo, gracias a su energía y a su labor constante son ya numerosos los trabajos científicos aparecidos en distintas revistas nacionales y extranjeras, las múltiples conferencias solicitadas por las más prestigiosas sociedades médicas en las cuales los públicos, médicos de más fina inteligencia, han apraciado siempre, al lado de la sólida preparación científica, una nota personal inconfundible, reveladora del contacto directo con el hecho clínico.

Reg 1052
(11)

De entre sus numerosas publicaciones recordaremos algunas, ya que es imposible reseñarlas todas en tan corto espacio.

" 1. Sobre algunos puntos de la respiración de los animales." Pneunogramas por el profesor Paul de Bart. Trabajo premiado con Martícula de Honor. Junio 1, 914. Cátedra de Fisiología de la facultad de Medicina.

3. "Nutrición artificial" Discurso leído en la sesión inaugural de "Agrupación Escolar de la Academia y Laboratorio de Ciencias Médicas de Cataluña" Enero 1, 917.

5. "Coprología clínica" en colaboración con el profesor Gallart-Monés. "Anales de Medicina" julio 1, 919.

6. "Quelques variations chimiques du sang dans les hepatitis". Estudios experimentales con los doctores Grigaut y Brodin, de la Clínica Médica del profesor Chauffard, de París. Facultad de Medicina de París. Primer semestre 1, 921.

7. "Über die Ergebnisse einer einfachen Zweitropfen methode der Blutzuckerbestimmung", en colaboración con el profesor Borottau. Friedrichs-Krankenhaus .

Reg 1052
(12)

Berlin. "Medizinische Klinik" núm. 4, pag. 4, 666. Abril 1, 923.

8. Etiología y patogenia de la litiasis biliar". Ponencia al V Concurso de Médicos de Lengua Catalana. Lérida Junio, de 1, 934.

16. "Un nuevo método de exploración funcional del hígado" "Prueba de la sobre-carga de bilirrubina de V Bergmann i Eilbott" Nota de actualidad publicada en Revista Médica de Barcelona, febrero 1, 929.

19. "Nuevas orientaciones en la patogenia de las colecistitis" Conferencia dada en la Academia de Ciencias Médicas de Bilbao. Junio de 1, 929. Revista Clínica de Bilbao, febrero 1, 931.

22. "La exploración funcional del hígado por la sobrecarga de bilirrubina (prueba de V. Bergmann-Eilbott)". Ponencia presentada al cuarto Congreso de Médicos de Lengua Catalana. Barcelona Junio 1, 930. Revista Médica de Barcelona, Enero de 1, 931.

23. "Estudio de la secreción gástrica en la T.B. pulmonar" en

161052
5(13)

colaboración con el profesor Luis Sayé. Comunicación presentada al IV Congreso de Médicos de Lengua Catalana. Junio 1, 930

24. "Ulcus duodenal a forma ictérica". IV Congreso de Médicos de Lengua Catalana. Junio 1, 930.

29. "El factor hereditario en Patología digestiva" en colaboración con el doctor F. X. Cortada. I Congreso de Patología digestiva. Valencia, Marzo de 1, 931.

31. Entzündungen der Verdauungsorgane als pathogenetisches Problem". Discusión. Congreso alemán de Gastro-Enterología. Budapest Octubre 1, 930. "Verhandlungen der Gesellschaft für Verdauungs- und Stoffwechselkrankheiten" Octubre 1, 930.

33. "Cirrhose et cholecystite chronique" en colaboración con el doctor M. Corachan Llorca. Ginebra, Octubre 1, 931. Soc. Int. de Pathologie Geographique

34. "Zur Pathogenese der cholezystitis (Die rolle der Hepatitis)

161052
5(14)

Archiv. für Verdauungs-Krankheiten, marzo 1, 932.

35. "L'épreuve d'Eilbott et von Bergmann dans l'exploration fonctionnelle du foie" "Archiv. de Mal. du foie" Noviembre 1, 931.

38. "La gastrite au point de vue radiologique dans les opérés de l'estomac" Comunicación presentada al III Congreso Internacional de Radiología. París, Julio de 1, 931.

40. "Estudio histológico del hígado (por biopsia) en las colecistitis y ulcus gastro-duodenal" en colaboración con el doctor M. Corachan Llorca. Premio Camiruaga. Revista médica de Barcelona, Febrero y Marzo de 1, 932.

41. "La hepatoesplenografía" Nota de actualidad publicada en Revista Médica de Barcelona, Noviembre 1, 931.

42. "Estudio radiológico de la mucosa del tubo digestivo" Revista Médica de Barcelona, Mayo 1, 931.

43. Acción del extracto hipofisario sobre la secreción

1052
(15)

gástrica y su aplicación en el tratamiento del ulcus gastro-duodenal"Revista Médica de Barcelona,Febrero 1,932.

44."Hepatitis en ulcus gastro-duodenal" Comunicación presentada en el Instituto de Patología Médica del profesor G. Marañón,Madrid,Marzo 1,932.

45."Enfermedad de Addison con bacilemia tuberculosa"Congreso de Médicos de Lengua Catalana" Palma de Mallorca,Junio 1,932.

46."Resultados inmediatos del tratamiento del ulcus gastro-duodenal por el salicilato sódico"11 Congreso Nacional de Patología Digestiva,Barcelona, Diciembre de 1,933.Gaceta Médica española,Febrero,1,934.

51."Radiografía de la úlcera duodenal" Comunicación presentada al Instituto Madinaveitia,Madrid,Febrero 1,934.

53. " El problema de la colitis y la bacilemia tuberculosa"Conferencia dada en el curso del profesor Luis Sayé,en la facultad de Medicina de la Universidad autónoma de Barcelona.Marzo 1,934.

1052
(16)

54. "Estudio radiológico del bulbo duodenal ulceroso".Academia de Medicina 1934.

Dr. Francisco X. Cortada Pastells.

2.4 Objectius didàctics

- Conèixer qui era Carles Rahola i la seva tasca a l'Enciclopèdia mitjançant la seva correspondència.
- Diferenciar fonts secundàries de fonts primàries a través de la investigació i comparació de diferents informacions fiables.
- Crear una entrada a la *Viquipèdia* sobre l'escola mitjançant fonts primàries i secundàries.

2.5 Continguts que apareixen a la proposta

Els continguts que apareixen en aquesta UD giren, principalment, al voltant dels conceptes de “canvi” i “continuitat”, ja que es treballa a partir d'unes fonts primàries d'altres èpoques. Això permet que els alumnes puguin experimentar en primera persona els elements de canvi i els de continuïtat en la nostra història. A més, es tracten diverses fonts d'informació que permeten contrastar i elaborar una nova font de caràcter secundari.

A continuació, adjuntem els continguts claus, específics i blocs de continguts que podem relacionar amb la UD.

- **Continguts clau de la dimensió *món actual*:**
 - Fases d'una investigació.
 - Canvi i continuïtat
- **Continguts clau de la dimensió *tecnologia i vida quotidiana*:**
 - Canvi i continuïtat

Continguts específics del bloc de canvis i continuïtat en el temps de l'àrea de coneixement del medi social i cultural:

- **Canvis i continuïtats del temps:**
 - Observació dels canvis en les persones al llarg del temps. Etapes de la vida.
 - Ús de fonts orals, documentals i materials per reconstruir la pròpia història.
 - Canvis i continuïtats en fets quotidians de la pròpia experiència i en elements del patrimoni.

- **Continguts d'aquesta àrea adreçats a cicle superior (5è i 6è):**

Bloc de *Persones, cultures i societats*:

- Ús de diferents canals per a l'intercanvi d'opinions i difusió d'informacions.
- Interpretació de la realitat a través de mitjans de comunicació.
- Ús de diferents fonts històriques (orals, documentals, materials) per contrastar informacions sobre un mateix esdeveniment i obtenir elements per explicar les accions humanes.
- Valoració de l'intercanvi intergeneracional d'experiències.

3.6 Disseny de les activitats d'ensenyament i aprenentatge

SESSIÓ 1
Activitat: CONEIXEMENTS PREVIS
1. Competències:
Competència 2. Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.
2. Objectius:
• Discriminar entre fonts primàries i secundàries. • Mobilitzar els coneixements previs sobre la <i>Viquipèdia</i>, les Enciclopèdies i en Carles Rahola i Llorens. • Conèixer la dimensió col·laborativa del projecte <i>Viquipèdia</i> d'abast internacional.
3. Material i recursos didàctics:
• Un ordinador per cada parella. • La pissarra digital interactiva. • Una enciclopèdia impresa. • La carta de l'Editorial Salvat a Carles Rahola i Llorens, amb data de 23 de desembre de 1930.
4. Temporització:
55'
5. Tipologia:
Inicial
6. Organització de l'aula:
Per parelles compartint un ordinador.
7. Metodologia:

Sessió que es realitza mitjançant l'ús de preguntes efectives per tal de potenciar el procés d'ensenyament-aprenentatge. Les bones preguntes estimulen l'activitat mental, guien als alumnes, contribueixen en el seu aprenentatge i faciliten l'organització de les idees dels estudiants.

Utilitzant la pregunta com a recurs pedagògic es formalitza una cerca reflexiva del coneixement i s'ajuda a iniciar processos interactius d'aprenentatge, estimulants i reforçant al mateix temps el procés d'autoaprenentatge.

8. Descripció de l'activitat:

El docent posa un compte enrere de 10 segons a la pissarra digital i proposa un repte als alumnes: aquest és el temps que tenen per buscar informació sobre Catalunya a la xarxa. Dóna la consigna pertinent perquè comencin la recerca i deixa passar el temps acordat, intencionadament breu. Després pregunta als estudiants quina és la informació que han trobat i la posen en comú, a cada parella se li fa mencionar en quina pàgina web han trobat les dades.

Amb tan poc temps i tenint en compte les característiques de la recerca, és molt probable que molts hagin anat a parar a la *Viquipèdia*, es centra l'atenció en aquest portal i es realitzen diverses preguntes al respecte:

- El coneixeu?
- L'utilitzeu?
- Quina mena de continguts hi podem trobar?
- És una font primària o secundària?
- Qui l'escriu?
- Com podem saber si les seves dades són fiables?

A continuació, es guia el diàleg per plantejar l'avantpassat directe de la *Viquipèdia*: l'enciclopèdia. En el moment que el docent consideri oportú, es pot mostrar un exemplar d'enciclopèdia en paper com a suport.

- La *Viquipèdia* sempre ha existit?
- Què utilitzava la gent per cercar informació abans d'internet?
- Vosaltres utilitzeu enciclopèdies?

- I els vostres pares?
- Com eren?
- Com són actualment?
- Són fonts primàries o secundàries?
- Qui les escrivia?

A partir d'aquesta última qüestió, es presenta la figura de Carles Rahola i Llorens, es demana que la busquin a la *Viquipèdia* i es posen en comú les dades obtingudes.

Se'l presenta com un dels col·laboradors en redactar continguts de les enciclopèdies catalanes i s'exposa la carta on se li notifica l'encàrrec de participar en l'elaboració del *Diccionari Enciclopèdic Salvat*. S'organitza la lectura i es realitzen una sèrie de preguntes relacionades amb la comprensió del text:

- Qui escriu la carta?
- Què li demana?
- Quan li paga per la seva feina?
- Quina mena de relació creieu que hi havia entre ells?
- És una font primària o secundària?

Finalment, es fa un repàs de tots els continguts treballats durant la sessió.

9. Criteris d'avaluació específics:

L'alumne ha de ser capaç de:

- Diferenciar entre fonts primàries i secundàries
- Identificar els punts comuns i les diferències entre les enciclopèdies tradicionals i la *Viquipèdia*.
- Utilitzar correctament els cercadors d'Internet i la *Viquipèdia*.
- Conèixer les dades bàsiques de Carles Rahola i Llorens.

10. Enllaços d'interès

- [Viquipèdia](#)
- [Enciclopèdia](#)

- Carles Rahola i Llorens
- Carta de Salvat Editores a Carles Rahola

SESSIÓ 2
Activitat: Equips de treball
1. Competències:
Competència 1. Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes. Competència 2. Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.
2. Objectius:
● Conèixer què és una font primària i la seva importància en el procés d'una investigació. ● Formular preguntes pertinents i hipòtesis.
3. Material i recursos didàctics:
● Cinc cartes de diferents personatges destinades a Carles Rahola. ● Una pauta d'anàlisi per grup (veure ANNEX 1) ● Ordinador
4. Temporitzaació:
55'
5. Tipologia:
Desenvolupament
6. Organització de l'aula:
En cinc grups de treball
7. Metodologia:
La metodologia que s'utilitza en aquesta sessió pretén fomentar l'aprenentatge cooperatiu.

En aquesta metodologia, hem constituït equips de treball integrats per sis alumnes, aproximadament, anomenats “grups base”. La tasca gira al voltant de la descoberta, per equips de treball, de les característiques més rellevants de la vida del personatge que apareix en cada carta (una per cada grup). Així doncs, els alumnes han d'extreure informació a través de la lectura i anàlisi de cada autobiografia o biografia.

En els “grups base” cada membre es converteix en expert en la carta que els ha tocat i, posteriorment, ho comparteix amb un altre grup d'alumnes.

El rol del docent en aquesta sessió és de guia i moderador de possibles debats que es puguin formar dins els equips de treball. El mestre no transmet els coneixements directament als alumnes, sinó que anirà influïnt a aquests a través de preguntes que ajudin a encaminar els infants en la recerca i anàlisi de la informació que ens aporta cada font primària.

8. Descripció de l'activitat:

Primerament, es divideix la classe en cinc equips de treball. El docent reparteix a cada grup una carta escrita per un personatge diferent en cada una; un periodista i novel·lista (Josep Navarro i Costabella), un decorador (Santiago Marco Urrútia), un polític i escriptor (Manuel Serra i Moret), una actriu (Maria Morera i Franco) i un metge (Josep Maria Vilardell Permanyer). Així doncs, cada grup ha de llegir, analitzar i buscar informació –si és necessari– sobre l'autor de la carta que els ha tocat.

En aquest treball, els alumnes han d'anar responant a les preguntes que se'ls formula en una fitxa respecte sobre diferents aspectes rellevants que s'esmenta en l'escrit (any de naixement, lloc on viuen, ofici, professió dels pares, ...) per tal d'anar construint una informació completa de la vida de cada personatge.

9. Criteris d'avaluació específics:

L'alumne ha de ser capaç de:

- Treballar en equip amb un objectiu comú.
- Identificar les dades bàsiques que apareixen als escrits.
- Reconèixer les fonts primàries com a font directe d'informació.

SESSIÓ 3
Activitat: Grups d'experts
1. Competències:
Competència 1. Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes. Competència 2. Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.
2. Objectius:
• Diferenciar i compartir les dades bàsiques que apareixen en les cartes treballades a través de l'anàlisi en grup. • Identificar diferències i similituds d'aquestes dades mitjançant la comparació amb les de la resta de personatges.
3. Material i recursos didàctics:
• Cinc cartes de diferents personatges destinades a Carles Rahola. • Una fitxa per grup sobre les diferències i similituds de les cartes (veure ANNEX 2) • Imatge de cada personatge (veure ANNEX 3)
4. Temporitzaació:
55'
5. Tipologia:
Desenvolupament
6. Organització de l'aula:
En cinc grups d'experts
7. Metodologia:

El mètode que hem aplicat a l'aula en aquesta sessió va lligat amb la metodologia de la sessió anterior, on es pretén potenciar l'aprenentatge cooperatiu.

Els membres del “grup base” són responsables de conèixer a fons la informació que conté la carta que el mestre els ha atorgat per poder transmetre-la al “grups d'experts”. De la mateixa manera, entre els cinc experts han de comparar la informació que han extret amb el “grup base” i trobar les possibles diferències i similituds dels diferents personatges.

El rol del docent, en aquesta sessió continua sent el de guia i moderador. Gestiona les diferents situacions que puguin sorgir a l'aula, i guia les discussions que es formen com a conseqüència de la posada en comú en els “grups d'experts”.

8. Descripció de l'activitat:

Primerament, es creen nous equips de treballs anomenats “grups d'experts”, els quals estan compostos per un membre de cada un dels “grups base” de la sessió anterior. En els “grups d'experts” cada alumne expert en la carta que ha treballat fa un breu resum als seus companys sobre els trets més característics del seu personatge i, posteriorment, emplenen una fitxa sobre les diferències i similituds que presenten els diferents personatges de les diverses cartes treballades.

Amb tot el grup classe, comenten les conclusions que han extret cada “grup d'experts” i el mestre pot remarcar la importància d'aquesta informació històrica per crear fonts secundàries com és l'enciclopèdia Salvat.

Finalment, per acabar de manera divertida, s'ensenya una fotografia o dibuix de cada personatge i han d'endevinar qui és qui (òbviament, el més fàcil serà Maria Morera, ja que és la única dona). D'aquesta manera, li posen cara a les seves cartes, cosa que els pot sorprendre o aportar informació rellevant.

9. Criteris d'avaluació específics:

Els alumnes han de ser capaços de:

- Treballar en equip amb un objectiu comú.
- Comparar les característiques principals de la vida de cada personatge.

SESSIÓ 4	
Activitat: Comparant fonts primàries i secundàries	
1. Competències:	
Competència 2. Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.	
2. Objectius:	
• Discriminar les diferències entre una font primària i una de secundària. • Reconèixer la informació biogràfica rellevant de les fonts primàries i comparar-la amb les secundàries.	
3. Material i recursos didàctics:	
• <i>Diccionari Enciclopèdic de la Llengua Catalana amb la correspondència castellana</i>. Volum primer. Editorial Salvat. 1930. Ubicat a la Biblioteca del Barri Vell de Girona. (veure ANNEX 4) • Material d'aula: fulls en blanc, llapis, goma, bolígraf, etc. • Cartes dels autors (font primària)	
4. Temporització:	
55'	
5. Tipologia:	
Desenvolupament	
6. Organització de l'aula:	
La sessió es realitza a la Biblioteca del Barri Vell de Girona.	
7. Metodologia:	
La metodologia emprada per dur a terme aquesta sessió es basa en el treball en grup i el descobriment guiat. Aquest segon aspecte es treballa quan demanem als alumnes que reflexionin i posin per escrit les seves impressions, però sense indicar	

pas per pas com hi poden arribar. Per una part, a partir del resultat final que els demanem, les pautes o els aspectes sobre els quals han de focalitzar l'atenció ja vénen donats. Per tant, és una manera de fer que l'alumne reflexioni, investigui, compari i tregui conclusions.

El treball en grup permet compartir punts de vista i opinions, fet que augmenta l'encert d'aquella resposta, millora les habilitats socials, augmenta l'autoestima, afavoreix la relació entre els companys, entre d'altres.

8. Descripció de l'activitat:

La sessió comença amb una sortida a la biblioteca del Barri Vell de Girona per tal que els alumnes treballin a partir del *Diccionari Enciclopèdic Salvat*. Tota la sessió es realitza a l'interior de l'edifici, en una aula destinada al treball en grup.

Els grups de treball són els "grups base" establerts durant la segona sessió. Així doncs, cada grup busca en el diccionari enciclopèdic, facilitat pel docent, l'autor treballat durant la segona sessió i, posteriorment, elabora un redactat.

Aquest redactat es basa a explicar les transformacions i modificacions que han patit les biografies dels autors, comparant la font primària treballada anteriorment amb la font secundària (el diccionari). Cal que els alumnes especifiquin el tipus d'adaptació que fa en Carles Rahola de la biografia de cada autor. És a dir, han d'esmentar quina informació ha considerat important per afegir i quina no, i raonar el perquè d'aquesta adaptació.

Abans de tornar a l'escola, es visita l'estàtua construïda en honor a Carles Rahola (veure ANNEX 5). Aquesta es troba a la Rambla de la Llibertat de Girona, just creuant el pont de pedra. Va ser inaugurada l'any 1959 per Francesc Torres Monzó, està feta de bronze i representa a dues dones preocupades per diversos incidents succeïts.

9. Criteris d'avaluació específics:

L'alumne ha de ser capaç de:

- Diferenciar entre una font primària i una de secundària.
- Reconèixer les modificacions que s'han fet servir per passar d'una font primària a una font secundària.
- Discriminar entre la informació rellevant i la menys rellevant.

SESSIÓ 5	
Activitat: Elaborem el material per recollir dades	
1. Competències:	
Competència 1. Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.	
2. Objectius:	
• Elaborar el material per recollir les dades necessàries de cada àmbit de l'escola.	
3. Material i recursos didàctics:	
• Ordinadors • Papers i bolígrafs	
4. Temporització:	
55'	
5. Tipologia:	
Desenvolupament	
6. Organització de l'aula:	
En cinc grups d'experts	
7. Metodologia:	
L'aprenentatge cooperatiu comporta la participació directa i activa dels estudiants i potenciar la cooperació i l'ajuda mútua. A més, el grup d'experts requereix que l'alumne esdevingui un especialista sobre allò que està treballant mentre ho comparteix i discuteix amb la resta de companys en la posada en comú que requereix aquesta metodologia. Tot això possibilita l'assoliment de cotes més altes en l'aprenentatge, és a dir, que els infants aprenen més coses i les aprenen millor.	

8. Descripció de l'activitat:

Recuperem els cinc mateixos grups d'experts de sessions anteriors. A cada equip li toca, de manera aleatòria, un dels temes següent a treballar sobre l'escola:

- Descripció general del centre: nombre d'alumnes, línies educatives, número i funció de les aules, plantilla de professorat, etc.
- Arquitectura de l'edifici
- Història (2 grups tenen aquesta temàtica)
- Projecte educatiu

Els alumnes pensen i elaboren el material per recollir les dades necessàries per obtenir informació directe sobre la seva temàtica. Els materials utilitzats són: entrevistes per fer a mestres de l'escola, familiars, personal de l'ajuntament, personal de l'arxiu històric municipal... I, també, taules per recollir evidències sobre el mateix centre, etc.

9. Criteris d'avaluació específics:

L'alumne ha de ser capaç de:

- Elaborar el material adequat segons el tipus d'informació que vulguin cercar
- Treballar en equip i de manera autònoma

SESSIÓ 6
Activitat: Recollim dades
1. Competències:
Competència 1. Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.
2. Objectius:
● Recollir dades utilitzant diferents mètodes per tal d'obtenir la informació necessària per elaborar un escrit d'un àmbit concret de l'escola a descriure.
3. Material i recursos didàctics:
● Material creat per recollir informació ● Càmera de fotos
4. Temporització:
110'
5. Tipologia:
Desenvolupament
6. Organització de l'aula:
En cinc grups d'experts
7. Metodologia:
L'aprenentatge cooperatiu comporta la participació directe i activa dels estudiants i potenciar la cooperació i l'ajuda mútua. A més, el grup d'experts requereix que l'alumne esdevingui un especialista sobre allò que està treballant mentre ho comparteix i discuteix amb la resta de companys en la posada en comú que requereix aquesta metodologia. Tot això possibilita l'assoliment de cotes més altes en l'aprenentatge, és a dir, que els infants aprenen més coses i les aprenen millor.

8. Descripció de l'activitat:

Es deixa una tarda sencera perquè els alumnes puguin recollir lliurement la informació necessària per elaborar el seu escrit sobre l'escola a partir de fonts primàries. Es dóna a cada grup una càmera de fotos perquè puguin prendre instantànies durant la seva recollida de dades que els pot ajudar a complementar la informació.

Es planifica de la següent manera:

- El grup d'experts que fa una descripció general de centre: es queda a l'escola a recollir evidències sobre els alumnes, les aules, equipacions, professorat, personal no docent, etc.
- El grup d'experts que treballa el projecte educatiu: es queda en el centre a fer entrevistes a la direcció de l'escola i alguns mestres, com els caps d'estudi.
- Un dels grups d'experts que treballa la història: porten les entrevistes fetes a familiars però dedicaran la tarda a fer-ne més a direcció, a professors veterans, etc.
- L'altre grup que treballa la història i l'arquitectura: van a l'arxiu històric municipal a buscar documentació útil acompanyats d'un docent.

En tots els casos, direcció, professorat implicat i personal de l'arxiu municipal, estan avisats de l'activitat dels alumnes i tenen programada la tarda en funció a aquesta activitat. El personal de l'arxiu té preparat aquells documents amb informació de l'escola dels alumnes per tal que a ells els sigui més fàcil d'analitzar

9. Criteris d'avaluació específics:

L'alumne ha de ser capaç de:

- Treballar en equip
- Recollir dades rellevants al tema escollit i de manera adequada.

SESSIÓ 7	
Activitat: Aprenem a elaborar una font secundària	
1. Competències:	
Competència 1. Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.	
2. Objectius:	
• Crear un escrit a partir d'unes fonts primàries.	
3. Material i recursos didàctics:	
• Portàtil • Fitxa específica per cada grup (veure ANNEX 6)	
4. Temporització:	
55'	
5. Tipologia:	
Final	
6. Organització de l'aula:	
En cinc grups d'experts	
7. Metodologia:	
L'aprenentatge cooperatiu comporta la participació directe i activa dels estudiants i potenciar la cooperació i l'ajuda mútua. A més, el grup d'experts requereix que l'alumne esdevingui un especialista sobre allò que està treballant mentre ho comparteix i discuteix amb la resta de companys en la posada en comú que requereix aquesta metodologia. Tot això possibilita l'assoliment de cotes més altes en l'aprenentatge, és a dir, que els infants aprenen més coses i les aprenen millor.	
8. Descripció de l'activitat:	

Cada grup d'experts analitza la informació obtinguda en la sessió de recerca anterior. Han d'extreure aquelles dades que els serveixin per al seu escrit. Es recomana que primerament facin un esbós/esquema a partir d'una fitxa que els ajudarà a classificar i estimar la informació que necessiten. Un cop fet el definitiu, es traspassa a ordinador. Finalment, es penja a l'entrada creada a la *Viquipèdia*.

9. Criteris d'avaluació específics:

L'alumne ha de ser capaç de:

- Interpretar unes dades per tal d'extreure la informació rellevant i fer-ne un escrit.
- Treballar en equip

SESSIÓ 8
Activitat: Correcció
1. Competències:
Competència 2. Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.
2. Objectius:
• Valorar amb objectivitat el treball elaborat pels companys tot seguint uns ítems d'avaluació concrets. • Millorar l'elaboració grupal a partir de les valoracions rebudes per part dels altres.
3. Material i recursos didàctics:
• Ordinadors • Fitxa d'avaluació (veure ANNEX 7)
4. Temporització:
55'
5. Tipologia:
Final
6. Organització de l'aula:
Grups d'experts
7. Metodologia:
El treball en grup és la base d'aquesta sessió. El fet d'avaluar conjuntament un treball elaborat pels altres companys, requereix una molt bona comunicació entre tots els membres. En primer lloc, cadascú ha de saber escoltar les opinions dels altres i respectar-les. En segon lloc, ha de donar el seu punt de vista sense cap cohibició i argumentar el perquè d'aquella aportació. També ha de saber acceptar

el vot per majoria absoluta però, mai deixant dir la seva opinió. Finalment s'ha de consensuar una valoració per part de tots els membres del grup tenint en compte cada punt de vista.

El paper del docent és de mediador i guia. Si apareix alguna discussió que no es resol entre els membres del grup, llavors intervé el docent i actua com a mediador. També és qui resol tots els dubtes que intervenen al llarg de la sessió i vetlla pel bon clima tant entre els membres del grup com entre els grups en sí.

8. Descripció de l'activitat:

Els grups d'experts establerts durant les sessions anteriors es mantenen per dur a terme aquesta darrera activitat.

Cada grup d'experts ha elaborat una entrada/escrit a la *Viquipèdia* sobre un tema relacionat amb l'escola. Ara bé, aquest treball ha de ser revisat per algú extern al grup. Per això, cada grup disposa d'una fitxa d'avaluació que ha de fer servir per avaluar el treball d'un dels altres grups. És el docent qui decideix el tema que toca revisar a cada un.

Un cop acabada la fitxa, cada grup rep la seva valoració escrita i també una argumentació oral sobre el perquè de la valoració, els trets a millorar i els punts forts.

9. Criteris d'avaluació específics:

L'alumne ha de ser capaç de:

- Valorar amb objectivitat el treball dels altres.
- Acceptar les crítiques/ valoracions rebudes per part dels altres grups.
- Reflexionar sobre el procés d'aprenentatge i autoregular els propis aprenentatges.

Atenció a la diversitat

Un dels objectius principals a l'hora de realitzar aquesta proposta didàctica ha estat que les activitats fossin dissímils entre elles, per tal de treballar les diferents intel·ligències que sempre presenta un alumnat divers, aportant diferents recursos i dinàmiques que no reproduïxin un model hegemònic de l'aprenentatge, sinó que estigui obert a diferents maneres d'aprendre i comprendre el món que ens envolta.

Per altra banda, les sessions potencien el treball a l'aula per grups, per tal que els alumnes puguin oferir-se ajut de manera mútua, i complementar-se pel que fa les carències i les potencialitats individuals de cada infant. Per aquest motiu, aquest agrupament es realitza tenint en compte dos criteris; per una banda les característiques personals de l'alumnat i, per l'altra, les característiques i objectius de l'activitat.

La possibilitat d'aplicar el treball cooperatiu dels grups d'experts, permet que els alumnes es puguin proporcionar ajuda entre ells, ja que tots han de treballar en comú per poder aconseguir un objectiu establert. El mestre, que coneix perfectament els seus alumnes, ha d'agrupar-los segons les seves característiques i ritmes de treball per poder aconseguir el màxim rendiment de tots els membres del grup.

4. Referències bibliogràfiques

Ajuntament de Girona. (s.d.). *Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions: L'Arxiu Històric de la Ciutat*. Recuperat de http://www.girona.cat/sqdap/cat/servei_arxiu_historic.php

Aragó, N. J., Clara, J. (1998). *Els epistolaris de Carles Rahola (1901-1939)*. (1a ed.). Barcelona: Biblioteca Abat Oliva, 191.

Bardavio, A.; González, P. (2003) *Objetos en el tiempo. Las fuentes materiales en la enseñanza de las ciencias sociales*, Barcelona: ICE, Universitat de Barcelona i Horsori Editorial

Canals, E. (18 de setembre de 1976). Homenaje a Rahola, en Barcelona, con participación de 170 artistas. *El País*. Recuperat de http://elpais.com/diario/1976/09/18/cultura/211845602_850215.html

Carles Rahola i Llorens. (s.d). En *Enciclopèdia.cat* .(2a edició). Recuperat de <http://www.enciclopedia.cat/search/site/carles%20rahola>

Feliu, M.; Hernández, F.X. (2011) *Enseñar y aprender historia*, Barcelona: Graó

Fèlix Xunclà (s.d.). *Pedres de Girona: Carles Rahola i Llorens*. Recuperat de http://www.pedresdegirona.com/separata_carles_rahola.htm
<http://carlesrahola2.ieducacio.com/index.php?apartat=5>

Institut Carles Rahola i Llorens. (s.d.). Institut Carles Rahola. Recuperat de

Kruse, C. (1930-35). Diccionari Enciclopèdic de la Llengua Catalana, amb la correspondència castellana. Vol. I-IV.

Mainar, J. (28 març 1933). [Carta per a Carles Rahola Llorens]. (RG 001004). SGDAP. Recuperat de http://sqdap.girona.cat/fotoweb/archives/5002-Tot/Arxiu_Municipal_2/Fons_documentals/10_FONS-PERSONALS/Fons_Rahola/001004.pdf

Medir, R.M. (2013) "Taller de socials a partir dels arxius locals" a A. Alsina (ed) *Innovació i investigació en didàctiques específiques: la interdisciplinarietat a l'aula d'infantil i primària*, Actes de les II Jornades de Didàctiques Específiques a les comarques gironines: Universitat i Escola, Girona: Universitat de Girona.

Morera, F. M. (3 juliol 1933). [Carta per a Carles Rahola Llorens]. (RG 004997). SGDAP. Recuperat de http://sqdap.girona.cat/fotoweb/archives/5002-Tot/Arxiu_Municipal_2/Fons_documentals/10_FONS-PERSONALS/Fons_Rahola/004997.pdf

[Tot/Arxiu Municipal 2/Fons documentals/10 FONS-
PERSONALS/Fons Rahola/004997.pdf](#)

Navarro, C. J. (27 juny 1932). [Carta per a Carles Rahola Llorens]. (RG 000726). SGDAP. Recuperat de <http://sgdap.girona.cat/fotoweb/archives/5002-Tot/Arxiu Municipal 2/Fons documentals/10 FONS-PERSONALS/Fons Rahola/000726.pdf>

Puig i Oliver, Ll. M. (1979). *Carles Rahola: Un ciutadà de Catalunya*. (1a ed). Barcelona: Edicions del Cotal.

Salvat Editores. (23 desembre 1930). [Carta per a Carles Rahola Llorens] (RG 003580). SGDAP. Recuperat de <http://sgdap.girona.cat/fotoweb/archives/5002-Tot/Arxiu Municipal 2/Fons documentals/10 FONS-PERSONALS/Fons Rahola/003580.pdf>

Santacana, J. (2005) "La investigación en archivo: pautas y propuestas para la escuela secundaria" a *Íber: Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia*, núm 34, pp 7-20

Serra, M. M. (5 juliol 1935). [Carta per a Carles Rahola Llorens]. (RG 004644). SGDAP. Recuperat de <http://sgdap.girona.cat/fotoweb/archives/5002-Tot/Arxiu Municipal 2/Fons documentals/10 FONS-PERSONALS/Fons Rahola/004644.pdf>

Tribó, G. (2005) *Enseñar a pensar históricamente. Los archivos y las fuentes documentales en la enseñanza de la historia*, Barcelona: ICE, Universitat de Barcelona i Horsori Editorial.

Vilardell, P.J. (15 abril 1936). [Carta per a Carles Rahola Llorens]. (RG 001052). SGDAP. Recuperat de <http://sgdap.girona.cat/fotoweb/archives/5002-Tot/Arxiu Municipal 2/Fons documentals/10 FONS-PERSONALS/Fons Rahola/001052.pdf>

Viquipèdia. (13 juliol 2016). *Arxiu Municipal de Girona*. Recuperat de https://ca.wikipedia.org/wiki/Arxiu_Municipal_de_Girona

Viquipèdia. (s.d). Recuperat de <https://ca.wikipedia.org/wiki/Portada>

5. ANNEXES

1. FITXA DE LA SESSIÓ 2

Noms: _____

Data: _____

EQUIPS DE TREBALL. FONTS PRIMÀRIES I SECUNDÀRIES

- Nom del personatge que s'esmenta en la carta:

- És una autobiografia o una biografia?

- Feu un resum de les característiques principals que apareixen en l'escrit (data de naixement, lloc on viu, ofici o oficis...)

- A quina classe social creieu que pertany el personatge? Com us imagineu que era la vida del vostre personatge?

- Altres consideracions que creieu rellevants esmentar.

2. FITXA DE LA SESSIÓ 3

Noms: _____ Data: _____

SESSIO 3. GRUPS D'EXPERTS. FONTS PRIMÀRIES I SECUNDÀRIES

DIFERÈNCIES	SIMILITUDS

3. FOTOGRAFIES DELS DIFERENTS PERSONATGES

SOLUCIÓ:

Josep Navarro Costabella	Maria Morera i Franco
Manuel Serra i Moret	Josep Maria Vilardell Permanyer
Santiago Marco Urrútia	

4. FONTS SECUNDÀRIES (ENCICLOPÈDIA)

ncia posseïda
a l'església parroquial

el segle XIV, al qual
aisà seu i com a pare
obres en el *Cançoner*
ris. És autor del llibre
Alterna, com a poeta,
d'Aramprunyà, i el
est, està influït del
nom i cognom de
diversos personatges:
un tresorer del ma-
i d'altres.

eta que visqué entre
er AUZIAS MARCO, el
almenys veí. Va ésser
ni Folch de Cardona
Linyola, com també
Alguns l'han confós
qual sembla que era
elona de l'any 1601,
on de Penyafor, va

criptor n. a Castelló
1796. És autor de
pañola; *La opulència*,
aquel, tragèdia; *La*
lència, 1790), imi-
eva principal obra.
Escriptor i polític,
civil de distintes
ministració. Va es-
de França d'sde
pr. J. Verdaguer,
real española d'sde
hasta el combate
azcal, 1854), dos

ne. **Marciano.** —
companyó de Sant
via en temps de
ristianisme, varen
de Vic, el dia 26
quies foren troba-
l'església de Sant
de Ramon Beren-
glésia celebra la

de Barcelona.
diu Sant Jeroni
eretge Vigilant i
ns de l'any 394.
de la guerra i a
|| *Quim.* Es diu

marcial. **Marcia-**

marcialitat. **Mar-**

ptor, n. a Olo,
or en teologia i
de Barcelona, i
re llibres d'In-
Nebrixa, am
una prosòdia
640 i es rein-

MARCIMENT. m. MUSTIGAMENT.

MARCIR. v. a. Fer perdre la frescor, la ufana a
una planta, a una flor o a un fruit. A Onda (Va-
lència), les fruites es MARCEIXEN, i les flors es mus-
tien. **Marchitar.** || **MUSTIGAR.** || v. r. Perdre una plan-
ta, una flor o un fruit la seva frescor o ufana. **Marchi-**
tarse.

MARCÍVOL. LA. adj. Bot. Es diu del calze que
s'asseca després de la floració i queda enganxat al
fruit. **Marchito.** || Es diu del periantí que s'asseca i
no cau. || S'aplica a la corolla que, després de la flo-
ració, perd el color i es marceix. || Es diu també de
la fulla que s'asseca sobre la planta.

MARCO (Santiago). Biog. Artista decorador con-
temporani, n. a Tarragona a l'any 1885. A l'edat
de tretze anys i mig va perdre el seu pare, i als
catorze va traslladar-se a Barcelona i entrà com
aprenent a l'obrador de vidrieria artística d'En Ri-
galt, on començà la carrera d'artista, dibuixant,
pintant vidrieres, bo i entre-
nant-se en la tècnica d'altres
oficis. Al cap de dos anys en-
trava a l'obrador de l'ebenista
Vidal, i allí fou on va comen-
çar vertaderament a destacar-
se. Tot seguit va anar a les
classes de Llotja, sota el guiat-
ge de l'escultor Fuxà, que li
posà gran afecte, i també va
rebre lliçons del mestre Bor-
ràs. Afers de família el van
portar a Mèxic, on tenia un
germà, i amb l'avinentesa de
què el pintor Fabrès hi regen-
tava l'Escola de Belles Arts, va completar amb ell la
seva educació artística, tot treballant a l'obrador de
vidrieria del nordamericà Mr. Wenvoor. Amb aquest
va aprendre l'ofici de vidrier mosaicista, i quan En Fa-
brès va decorar la fantàstica sala d'armes del presi-
dent de la República Mexicana, Porfiri Diaz, MARCO i
el seu germà esmaltaren els grans cristalls de les por-
tes, que són les peces de vidre esmaltat al foc més
grosques que han estat fetes (2,80 mts. de llarg per
0,70 mts. d'amplada). Al cap de divuit mesos, enyo-
rant Catalunya, retornà a Barcelona, i tornà a l'obra-
dor d'En Vidal, de qui fou l'home de confiança.
D'aleshores mai no ha deixat d'intervenir en totes les
especialitats més diverses, com una institució d'arts
sumptuaries: ebenistes, escultors, tapissers, daura-
dors, fundidors, manyans, metallistes, vidriers, tots
demanen el consell d'En MARCO, que sap posar
en els treballs una nota agudíssima de modernitat.
De fa molts anys és president del Foment de les
Arts Decoratives, on ha fet vertaders prodigis, com
l'aportació memorable a l'Exposició de les Arts De-
coratives de París, la famosa exhibició de la Casa
Humil a l'Exposició del Moble, de Barcelona, i el
gran crèdit i esplendor de què gaudeix el Foment
sota el seu guiatge, un dels més valuosos de la cul-
tura artística catalana contemporània. Entre les in-
nombrables obres realitzades per MARCO en l'agen-
çament de cases particulars, ressalta la de l'edifici
del Parlament de Catalunya, per la importància i la
bellesa del conjunt. MARCO ha publicat, a més, nom-
brosos treballs de divulgació d'art i un volum que
porta el títol de *Per la humanització del moble*. A
l'any 1932 el govern de la República Francesa va
atorgar-li la Legió d'Honor.

Santiago Marco

les seves obres més importants en retrats de la duquessa d'Aosta, dels reis Amadeu I i Alfons XII, de Méndez Núñez i de Santa Teresa de Jesús; una munió de làmines per a l'obra *El Diablo Cojuelo* i per a la col·lecció de *Monumentos arquitectónicos de España*, i algunes estampes, entre les quals sobresurt una bella reproducció de la *Puríssima Concepció* de Murillo.

— I MORET (MANUEL). Polític i escriptor, fill de l'historiador i arqueòleg Josep Serra i Campdelacreu, n. a Vic en 1884. De jovenet publicà articles literaris i poesies en diferents periòdics i revistes de Catalunya, i als disset anys se n'anà als Estats Units, on cursà estudis d'economia, sociologia i història. Va romandre a Nord-Amèrica durant cinc anys, i després va viure a Anglaterra, França i Sud-Amèrica. En 1911 va repatriar-se i des d'aleshores residí a Pineda, on fou elegit alcalde en 1914. Durant el període dictatorial, residí a l'Argentina, Anglaterra i França. Fou vice-president de la Unió Catalana durant la presidència del doctor Martí i Julià fins a l'acord de dissolució, en 1916. Llavors ingressà en el Partit Socialista. Representà la Federació Catalana en diferents congressos nacionals i internacionals i formà part de la ponència que redactà el programa vigent del Partit Socialista Espanyol. En 1923, junt amb Alomar, Campalans i altres, fundà la Unió Socialista de Catalunya, de la qual fou vice-president fins l'any 1932. El 14 d'abril de 1931 formà part del govern que proclamà la república a Catalunya, com a conseller d'Economia i Treball, i exercí aquest càrrec fins el desembre de 1932. Fou representant de Barcelona-Circumscripció a les Corts Constituents i al Parlament provisional de Catalunya, on fou després el diputat que obtingué major nombre de vots. Pel desembre de 1933 fou elegit diputat a Corts per la circumscripció de Girona. SERRA i MORET ha publicat treballs de caràcter polític, econòmic i social en diferents periòdics de Catalunya, de la resta d'Espanya i de l'estranger, en català, castellà i anglès. És autor de dos llibres titulats *Socialisme i Nocions d'història i filosofia*.

— I OLIVERES (ANTONI). Tipògraf, n. a Barcelona en 1819. Cursà idiomes i ensenyament secundari a

Carretera de Mo-
ns, oli, vi. || Po-
stina d'Aro, par-
alt., 100 mts. Es-
stina d'Aro. Camí
guixols a Girona.
s. || Pob. del dis-
j. de Girona;
c. més propera
Barcelona a Fran-
es a Bàscara. Ce-
einat del districte
Seu d'Urgell. || —
castelló de la Pla-
ocàcer, a la vor-
|| — DE L'ARQUE
València, p. j. de
sta de la carretera

consult barceloní d'
atribueix rellevant
crits de jurisprudè-
llatí al català, de
epidemia et peste
là, n. i m. a Bar-
del mestre Ramon
ó musical a París,
el piano, i Bazin
e. De retorn a Bar-
e per al teatre. Va
de més èxit foren-
n rei de Magnòlia,
rometença, La rari-
ila... i La lluna en

à de principis del
of remarcable. De-
ia tomística Summa
te St. Thomae Aquí-
tam partem St. Tho-
opresos a Barcelona

iptor de mitjan se-
ències històriques i
r la publicació del
dico de las familias
tola. Fou el primer
publicacions, un mè-
ant en matèria de

r, n. a Barcelona en
a estudiar l'escultura
33 obtingué una pen-
del grup *El judici* de
na va trametre còpies
ant jugant amb una
ta vàlua. A l'exposi-
bir el grup *Una noia*
a Mèxic per dirigir
Belles Arts, i al·li va

enguer). Biog. Poeta
els citats en el poema
Francesch Farrer.

g. Poeta i cavaller del
tçoner de París. Men-
selló, hi ha qui afirma
marques catalanes. Va
ades pel rei Alfons V
u de la Corona d'Ara-
la reina Maria da da
ovic de Vilarsa.

. — 50.

tom, va escriure *Impresiones de un viaje por las costas
y interior de Honduras*. En establir-se a Espanya
(1870), va publicar diverses obres, una d'elles sobre
obervacions de la febre groga i la seva història. En un
certamen convocat a Barcelona amb motiu de la inau-
guració del monument al general Prim (1887), li fou
premiada una memòria històrica sobre el tema: *Papel
que representó Prim en la expedición de Méjico*.

L'any 1888 va publicar la memòria *El tabaco y el café*.

VILARDELL PERMANYER (Josep Maria). Metge
i publicista contemporani, n. a Barcelona en 1891.
Estudià medicina a la universitat de Barcelona. S'ha
especialitzat en cirurgia general. Ha exercit els càrrecs
de director del Servei de cirurgia ortopèdica i osteoar-
ticular i secretari del cos facultatiu de l'Hospital de
Santa Creu i Sant Pau, director general dels Serveis
Mèdics de la Mútua per a accidents del treball de
la «Unió Industrial Metallúrgica» i director de la
clínica *Solàrium*, de la qual va ésser fundador. Col-
labora en *Anales del Hospital de la Santa Cruz y
San Pablo*, *Anales de Medicina*, *Butlletí de la Societat
de Cirurgia de Catalunya*, *Presse Médicale de Paris*,
*Revista de Ortopedia y Traumatologia de Buenos
Aires*, etc. És membre de la *Société Internationale
de Chirurgie*, de la *Société Internationale de Chirur-
gie Orthopédique*, de l'Acadèmia de Medicina de
Barcelona, de l'Acadèmia de Medicina de Canàries,
de la Societat de Cirurgia de Catalunya, de l'Asso-
ciació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, de
la Societat de Biologia i de l'Acadèmia i Laboratori
de Ciències Mèdiques de Catalunya. Ha publicat,
entre altres, els següents treballs: *Exposició de
treballs de cirurgia òssia i ortopèdica* (1919); *Frac-
tures de la clavícula* (1921); *Artroplastias* (1923);
Visualización radiológica de la vesícula biliar (1926);
Seis casos de operación de Robertson-Lavalle (1927);
*Principios fundamentales de la técnica de la cirugía
intestinal* (1928); *Tratamiento del cáncer recto-sig-
moideo* (1928); *L'ostéosynthèse dans le mal de Pott*
(1929); *Traitement des arthrites chroniques non tu-
berculieuses de la hanche* (1932); *Tractament del mal
de Pott en l'adult* (1932). || — (JACINT). Metge i pu-
blicista contemporani, n. a Barcelona en 1894. Es-
tudià la carrera de perit mercantil i va dedicar-se al
comerç fins als disset anys, en què es decidí a cursar

la medicina. Féu el batxillerat i la
licenciatura en pòc més de cinc anys.
Aviat va especialitzar-se en les ma-
lalties de l'aparell digestiu, colla-
borant intensament amb el professor
Gallart-Monés a l'Hospital de la
Santa Creu. Completà els seus es-
tudis a les clíniques i laboratoris
més importants de França i Ale-
manya. De retorn de l'estranger i
reincorporat als seus treballs, el seu
nom va imposar-se aviat en els mè-
dis científics. El doctor VILARDELL
collabora en les principals publica-
cions científiques i és membre corresponent de la

Societat de Gastroenterologia de París i del Col·legi
de Metges de Barcelona, president de la Coopera-
tiva de Consum del «Sindicat de Metges de Cata-
lunya», corresponent de l'Acadèmia de Ciències Mè-
diques de Bilbao i de l'Acadèmia Médico-Quirúrgica
de Madrid, membre del Comitè de la *Société Inter-
nationale de Pathologie Géographique* de Ginebra, co-
director de *Bonavista* (casa mèdica de repòs), direc-
tor de l'Institut de Gastroenterologia de Barcelona, etc.
Dels treballs que ha publicat hem d'esmentar: *Sobre
algunos puntos de la respiración de los animales*, pre-
miat per la Facultat de Medicina de Barcelona (1914);
Nutrición artificial, discurs llegit a la sessió inaugural

Jacint Vilardell

de l'Agrupació Escolar de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya (1917); *Coprologia clínica*, en col·laboració amb Gallart-Monés (1919); *Quelques variations chimiques du sang dans les hépatites*, estudis experimentals amb els doctors Grigaut i Brodin a la Facultat de Medicina de París (1921); *Ueber die Ergebnisse einer einfachen Zweitropfenmethode der Blutzuckerbestimmung*, en col·laboració amb el professor Borottau, de Berlín (1923); *Etiologia i patogènia de la litiasi biliar*, ponència en el Vè Congrés de Metges de Llengua Catalana celebrat a Lleida (1930); *Ulcus duodenal de forma icterica* (1930); *Cirrhose et cholecystite chronique*, en col·laboració amb el doctor Corachán (1931); *La gastrite au point de vue radiologique dans les opérés de l'estomac* (1931); *Estudio histológico del hígado (por biopsia) en las colecistitis y ulcus gastro-duodenal*, en col·laboració amb el doctor Corachán, premi Camiruaga (1932).

Joaq
REGI
prod
gina
vaix
trad
Mes
pear
men
L'A
L'al
d'és
les
re;
She
Doy
V
12.11

Maria Morera

i *El olmo y la vid*, i només en tenia deu quan entrà a formar part de la companyia de Carlota de Mena i Antoni Tutau, interpretant tots els papers de nena. Als quinze anys començà a actuar de dama jove en la companyia de Manuel Giménez, amb el qual interpretà

(FRANCO) morí a València, i més tard, el 1768, nomenat mestre de capella de la metropolità de la mateixa ciutat. El capítol valencià conté d'aquest compositor 215 obres: *Misses, psalms, motets, villancets*, etc. També n'hi ha d'altres als arxius del col·legi de Corpus-Christi i del monestir de l'Escorial.

—FRANCO (ELVIRA). *Biog.* Actriu, filla de JOSEP AGUSTÍ I FONT, n. a Barcelona, on va morir en 1903. Es conta que de petita sentia una aversió tan gran pel teatre, que no volia aprendre de llegir per por de què li fessin fer comèdia; però un dia, havent-se posat sobtadament malalta una dama jove de la companyia del seu pare aquest la va fer sortir i des d'aleshores ella sola va aprendre de llegir i escriure, fent fals avenços que als divuit anys ja era la primera actriu del teatre Olimpo, on actuà per espai de sis anys. Després actuà durant dotze anys al teatre Novetats, amb Carlota de Mena, i més tard formà part de les companyies d'Enric Borràs i de Miquel Rojas. || — (JOSEPA). *Biog.* Actriu, germana de l'anterior, nada a Barcelona i morta a la mateixa ciutat en 1908. Ja de molt petita sentia afecció pel teatre i treballà en algunes societats i

casinos, però als vint-i-sis anys va casar-se amb un fabricant de teixits i es retirà del teatre, tornant-hi al cap de quinze anys, obligada per revessos de fortuna. Quan va morir formava part de la companyia de Miquel Rojas, com a primera actriu de caràcter. || — (MARIA). *Biog.* Actriu dramàtica contemporània, n. a Barcelona, germana de les precedents. A l'edat de sis anys ja interpretava papers de criatura en els dramas *Hija y madre*, *La muerte civil*

Maria Morera

a Barcelona Principal, a càrrec l'empenya Espina, Olle va treballar al teatre Raso i, després, a l'empresament Romeu el mateix el govern i, en la Meda admirada, Novetats Teatre que mactuan pal de

Vinar

t, presenta
ions diver
anten grans
per a la
ic de seda.
lanca. || —
Bot. Ve-
ERA. || — DE
ot. Planta
amilia de
ies; és la
ia papyri-
inària de
ental. Les
lles solen
ontorn va-
a introduït
a com ar-
vol. En el
d'origen
tronc per
ció de pa-
el, morera
E PAPER.

og del se-
visor de
És autor
es simples
tema pla-
1876.
ia del se-
nista del
nés tard,
metropo-
cià con-
, psalms,
etc. Tam-
i de Cor-

a de Jo-
va morir
versió tan
legir per
, havent-
ve de la
sortir i
egir i es-
ys ja era
à per es-
tze anys
més tard
ràs i de

, germa-
orta a la
ta sentia

el repertori de més èxit en aquella època, com *Mar sin orillas*, *El arcediano de San Gil* i la *Inès de Don Juan Tenorio*. Poc temps després ingressà com a primera actriu en la companyia d'Albert Deu, en la qual aconseguí brillants èxits amb *La Pasionaria* i *El señor feudal*. Acabat treballà amb Enric Borràs al Romea durant vuit anys consecutius, estrenant *Terra Baixa*, de Guimerà; *Els Vells*, d'Iglesias; *El Mistic*, de Rusiñol, i altres obres. A l'any 1905 anà amb el mateix Borràs a Madrid, on donà a co-nèixer el teatre català, triomfant en la representació d'*El ferrer de tall*, *El cor del poble* i *El Mistic*. De retorn a Barcelona, treballà amb Maria Guerrero i Díaz de Mendoza al teatre Novetats, debutant amb *La Miralta*, de Guimerà, i amb la mateixa companyia estrenà amb èxit a Madrid *La princesa Bebé*, *Manón Lescaut* i altres obres importants. Altre cop

Maria Morera en el drama líric *La Reina vella*
d'En Guimerà

a Barcelona, actuà com a primera actriu al teatre Principal, amb En Graner, i després va tenir al seu càrrec l'empresa, estrenant *La Reina vella* i *La San-*

ropo-
con-
alms,
Tam-
Cor-

Jo-
norir
5 tan
per
vent-
e la
tir i
es-
era
es-
nys
tard
de
ma-

la
ntia
ts i
nys
de
tor-
nys,
na.
de
as,
àc-
ra-
ar-
ts.
re-
ra-
vil
trà
na
na.
la
età

Maria Morera en el drama líric *La Reina vella*
d'En Guimerà

a Barcelona, actuà com a primera actriu al teatre Principal, amb En Graner, i després va tenir al seu càrrec l'empresa, estrenant *La Reina vella* i *La Santa Espina*, de Guimerà, i *La senyora X*, que Narcís Oller va traduir expressament per a ella. Acabat treballà al teatre Cervantes, de Madrid, amb Simó Raso i, durant cinc anys, amb Carme Cobeña. Posteriorment actuà durant algunes temporades als teatres Romea i Novetats, de Barcelona, sempre amb el mateix èxit. Fent honor als seus mèrits, en 1928 el govern francès va concedir-li les palmes acadèmiques, i en 1931 el govern espanyol va atorgar-li la Medalla del Treball. Amb aquest motiu, els seus admiradors li van retre un delicat i solemniatge, consistent en una funció d'honor al teatre Novetats. MARIA MORERA figura en la història del Teatre Català contemporani com una de les figures que més l'han enaltit. Actualment (1933) continua actuant en el teatre de Romea, formant part principal de la companyia Vila-Davi.

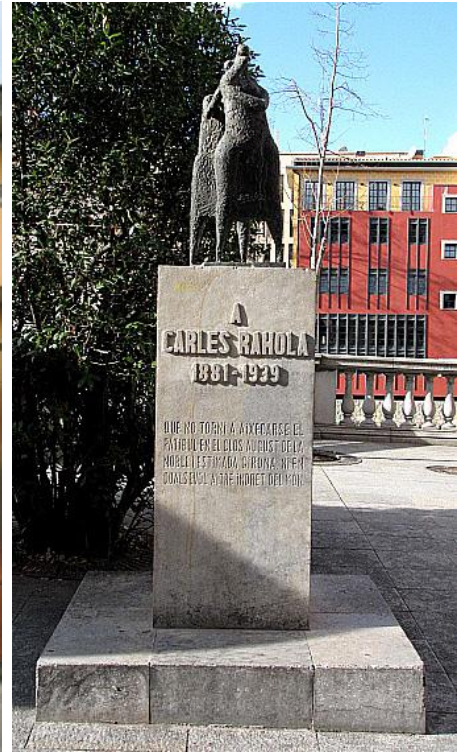
— I FONT (JOSEP AGUSTÍ). *Biog.* Actor, n. a Vinaròs i m. a Barcelona a l'any 1885. Era director

trinitat la revolució
revolucionària i fan
de 1871 a 1874 es
i nomenat ministre
d'Instrucció públic
git diputat com
i a l'any 1884
nistre d'Instrucció
Instituts

1990-1991

acerdot
Livia,

5. ESTÀTUA DE CARLES RAHOLA A GIRONA

Escultura de Carles Rahola a la Rambla Llibertat.

6. FITXES DE LA SESSIÓ 7

APRENEM A ELABORAR UNA FONT SECUNDÀRIA: *La nostra escola a Viquipèdia*

Noms dels membres de l'equip:

ARQUITECTURA

Heu de tenir en compte/ hauria de contenir:

- Any de construcció.
- Descripció de la façana.
- Pati.
- Plànols.

ESPAI PER RESUM / ESQUEMA:

APRENEM A ELABORAR UNA FONT SECUNDÀRIA:
La nostra escola a Viquipèdia

Noms dels membres de l'equip:

DESCRIPCIÓ GENERAL DE L'ESCOLA

Heu de tenir en compte/ hauria de contenir:

- El vostre paràgraf no pot tenir més 500 paraules.
- Ubicació el centre: carrer, número, població, província i país.
- Nombre d'alumnes que hi assisteixen i any del curs actual.
- Quins cursos s'imparteixen.
- Nombre de línies educatives per curs.
- Nombre de professors.
- Especificar el nombre de professors especialistes, reforç, educació especial, etc.
- Nombre d'aules.
- Equipaments.
- Pàgina web.
- Incloure fotografies del centre i posar descripció a sota de cada una.
- Altres.

ESPAI PER RESUM / ESQUEMA:

APRENEM A ELABORAR UNA FONT SECUNDÀRIA:
La nostra escola a Viquipèdia

Noms dels membres de l'equip:

HISTÒRIA

Heu de tenir en compte/ hauria de contenir:

- Any de fundació.
- Motiu de la construcció.
- Desenvolupament al llarg dels anys.
- Anècdotes.

ESPAI PER RESUM / ESQUEMA:

APRENEM A ELABORAR UNA FONT SECUNDÀRIA:

La nostra escola a Viquipèdia

Noms dels membres de l'equip:

DESCRIPCIÓ GENERAL DE L'ESCOLA

Heu de tenir en compte/ hauria de contenir:

- El vostre paràgraf no pot tenir més 500 paraules.
- Ubicació el centre: carrer, número, població, província i país.
- Nombre d'alumnes que hi assisteixen i any del curs actual.
- Quins cursos s'imparteixen.
- Nombre de línies educatives per curs.
- Nombre de professors.
- Especificar el nombre de professors especialistes, reforç, educació especial, etc.
- Nombre d'aules.
- Equipaments.
- Pàgina web.
- Incloure fotografies del centre i posar descripció a sota de cada una.
- Altres.

ESPAI PER RESUM / ESQUEMA:

7. FITXA D'AUTOAVALUACIÓ DE LA SESSIÓ 8

Nom dels membres del grup:

Grup avaluat:

Data:

FITXA D'AVALUACIÓ

Estètica:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------

Justifica el per què: (tipus de lletra, distribució de l'espai, aglomeracions, espais massa estrets o massa amplis...)

Contingut:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
-------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------

Tema: (entenedor, adequat, concorda amb la informació...)

Faltes d'ortografia: (moltes, poques, repetitives...)

Informació: (escassa, entenedora, massa, estructurada per parts, barrejada, difícil d'entendre)

Dades: (analitzables, entenedores, reals, fictícies, n'hi ha massa, no n'hi ha prou...)

Imatges: (concorden, o no, amb el contingut, són clares, n'hi ha massa, no n'hi ha
suficients...)

Valoració general:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Millores:

Punts forts del treball: